

СПОРТ
Унахцѐнача вахарга хлама кхоачаргдац

16

БЕРИЙ ДУНЕ
Ишколашта юхера накъаш, дешара шерга кийчду

12

СЕРДАЛО

1923 100 лет

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№32 (12609)
Маьцхали
бутт,
24 ди, 2023 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

КХЕРАМЗЛЕ
«Мужече» салолаш дола бераш, хих лорадалара тІахьийхар

6

ДЕЗА ДЕНОШ
ХьатІадоагІача цІайга кийчо еш ба Илдарха-ГІалий тІа

7

УНАХЦІЕНО
Дарбанчешкара хьал тохкаш да

8

ХА ДЕЗАР
Кхерамах лорабала Юмалургба, вай мехарча ишколашка

9

БОКЪОНАШ ЛОРАЯР
Наха низ беш леларашта духьала, де дезарех дийцар МагІалбике

10

Беркате болх Шолж цѐнде лаьрхІад

10

ЛеархІаме къамаьл

Іалама тІахьожам лоаттабеча балхах дийцар Магасе

2

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Іалама тІахьожам лоаттабеча балхах дийцар Магасе

Россе байракха денца, мехкахой даькьалабийцар Мехкадас

Султиганькъан Йоакъап

Россе байракха денца республикан бахархой даькьалабувцаш, вай Мехкадас белгалдир; боккхача мехка байракх Россе дІаьхийча истореца, культураца, цун низаца ювзаенна йолга. «Россе байракха денца даькьаладувц аз шо!

Боккхача мехкацара вай бувзам, безам хьаьхокхаш ди да ер. Россе тайп-тайпарча моттигашкара кагирхой гулбенна, йоккха кхетаче дІаьхош, Маьтлоама бухье дезде лаьрхІад вай из ди.

БІарг ма кхоачча лакха болча Маьтлоама лакхе йоаржайий вай боккхача мехка байракх», — белгалду вай Мехкадас ший телеграм-канале. Келаматанькъан Махьмуд-Іаьлас хьоахадир; иштта дІакхухьача боламаша мехка бахархой дика гІулакхаш доаржаде, мехка гІулакх лорадеш бахара тІахьехаргба, аьнна. Россе чуйодаш йолча ГІалГай республикан бахархой иразе, аьттонца, машаре баха даькьалабийцар цо.

Маьтлоам тІа Россе байракх йоаржайир

Султиганькъан Йоакъап

Укх бетта 22-ча дийнахьа, дездеш долча Россе байракха денна хетаяь, кхетаченаш дІайихьар вай республике. Лакхача Маьтлоам тІа баьнна, Россе байракх йоаржайир цу дийнахьа.

«100 совГІа саг вар, цу болама юкье дакьа лораш. Уж бар «Бейни-2023» яхача кагирхой чьа-тарий лагерера нах, кьона эскархой, наха гІо деш лелараш, юкьарлен а кагирхой а моттигий доакьашхой, иштта кьыбараш а», — йоах тхогарча хоамо.

Магасе чуволлалача; ленташ, зІаьмига байракхилгаш дІаекьаш; лаьттар гІо деш лелараш. Паш леларашта, машенашка багІарашта дІаекьар уж хІамаш. Иштта цу дийнахьа паспорташ дІаделар республикерча паччахьалкхен кулгалхоша кьонача бахархошта. Наьсарерча культуран цІагІа дІадиьхар из вІашагІхетар.

Султиганькъан Йоакъап

Іалама тІахьожам лоаттабеча моттига балхах, дийцар вай Мехкадаьга цу оагІон кулгал деча Хьулахой Саварбика. Кхетаче дийцар, «Экологи» яхача кьаман проекта гІолла бе безача балхах; нувхаш, кьоастам беш, дІакхувсаргІолаш юкьедоладе дезарех, МагІалбик кхалерча ТКО полигонах. «Республикерча Іалама хьал лорадар, вайга массанега кхоачаш гІулакх да.

Министра тІадиллар, из хьал тоадара тІехьа ма хулла дукхагІа Даьла духьа гІо деш лелараш, Іаламах дог лазараш чюзаш болх дІахьо, аьнна», — язду ший телеграм-канале вай Мехкадас. Таханарча дийнахьа; Іалам, хиш лорадарах йола проекташ я; вай мехка болх беш. 140 гектар доазув дІалоацаш йола хьу меттаоттаеш болх дІабихьаб Іалама гІулакхаш йолча министерствон кьаьхьамхоша.

Шолж яхача хин гІулакх тоадеш болх ба дІабахьа безаш. МагІалбик кхале хьаелла езача ТКО полигонах лаьца дувцаш, Мехкадас белгалдир; из тахан мел эшаш, пайда хургболаш

я дІадовзийташ; цигарча бахархошца болх дІабахьа беза, аьнна.

«Вайна хьалхашка латташ дола керттера декхар — кхьйолча регионашта нийсса, нув-

хаш кьоастам беш дІакхувсар, республике ма хулла кезигагІа кхалажаш хургйола болх лелабар», — чІоагІдир Келаматанькъан Махьмуд-Іаьлас.

Россе байракха хетабаь болам

Султиганькъан Йоакъап

Паччахьалкхен байракха денна хетабаь, байракхаш дІаекьаш бола болам

дІабихьар Магасерча кагирхой совета. «Паччахьалкхенна лоархІаьме дола из ди дезде тІахьех оаха ишттача накьаца кагир-

хой», — йоахар цу хоамо.

Мэре белгалдир; вай кагирхоша дакьа лаца дезаш; шоаш бахача боккхача мех-

ках доаккхал де дезаш; ди да из, аьнна. Мехка истори довзаш, лорадеш, лакха лерхІам болаш хила еза вай тІехье.

Турпала цѝи йовзийташ бола гойтам дѝахьу вай мехка

Гьагенакъан Марина

1941-1945-ча шерашка лаьт-тача Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тѝема доакъашхо хин-нача Къоастой Ширване вахара никъ бовзийташ бола гойтам хьабийллар Наьсаре.

«Мемориални комплексе дѝахьоча гойтаме дакъа лаца баьхкарашта бовзаргба Къоастой Ширване тѝема никъ, цун вахара оагѝонаш, гѝулакхаш. Къаман турпалхочун 100 шу дизара хетабаьб гойтам. Укх бетта 25-ча денга кхаччалца латтаргболча гойтаме, дакъа лаца йиш йолаш ва моллагѝа саг. 14 шергара 22 шерга кхаччалца болча республикерча бахархой, хьаьший аьтгтув ба Пушкина картага гѝолла билет эца», — йоах тхога цигарча

Ингушская земля дала Советской армии немало бесстрашных летчиков. Одним из них является **Костов Ширвани Устарханович** — командир звена 64-го штурмового авиационного полка, старший лейтенант

Родился в 1923 году в селе Галашки Чечено-Ингушской АССР. В мае 1941 года был призван в армию городским военным комиссариатом города Орджоникидзе и в Краснодарскую военную авиационную школу пилотов.

Курсантом встретил начало Великой Отечественной войны. Служил в запасных авиаполках в Поволжье и Сибири. Находясь в глубоком тылу, освоил самолет-штурмовик Ил-2.

болхлоша.

Тѝема аренашка лелаш; воккхагѝвола лейтенант, штурмовой авиационни полка ко-

мандир волаш; тѝема наькъаш даьд Къоастой Ширване. Сийлахь-боккхача Даьймехка тѝема I, II дозал дола орденаш,

Щеча Байракха орден, Щеча Седкъан орден луш белгалваьхав майра, деналах визза хинна вай мехкахо.

Юртбоахаме къахьегараш белгалбир РФ Президента

Козаой Мадина

РФ президента Путин Владимира белгалбир вай республикерча юртбоахама ахархой. «Дуккхача шерашка бехктокхаме, лакхача боараме юртбоахаме къахьегаш хьаварах; грамота елар юртбоахама министерствонна кулгал деча Гьагенакъан Мухьмада.

Цун гѝонча волаш, къахьегача Къоастой Ахьмада елар «Российски Федерацие юртбоахама дика болхло» яха цѝи. Экономикахи, хаоттама гѝулакхахи болча юртбоахама министерстверча оагѝон болхло йолча Ужахьанькъан Любайна елар Даьхен хьалха карагѝаьнарех яха 2-гѝа лерхѝам бола орден», — йоах тхогарча хоамо.

Беркате, иразе хилба цар болх!

Цѝера ала лаьтта моттиг

Курске гѝалгѝай бѝухошта сийленг хьадиьллар

Гѝазданаькъан Ахьмад

Укх бетта 23-ча дийнахьа, нийсса 80 шу дизад Курскера моастагѝа вохаваь, вай котало яьккха. Ахкан гѝехьарча бетта 5-ча дийнахьа дѝадоладенна укх бетта 23-ча денга кхаччалца, лаьтгад из доккха туржа Курск, Орѝел, Белгород, Харьков яхача моттигашка.

Ма даггара чугѝирта фашист, «парх», аьнна, вохаваь аракхессав цигара вай бѝухоша. Вай къаман сийдола къонгаш а белгалбаьннаб цу тѝема юкье. Гѝалгѝай къаман майра бѝухой дукха лаьтгаб, боккхача тѝема юкье фашиста наькъаш тедаш. Укх бетта 22-ча денгара 26-ча денга кхаччалца, цу коталон хетаяь хкетачеш дѝакхухьаргѝа цу моттигашка. Курски областе губернатор вола Старовойт Роман ва цу гѝулакха хьалхаьттар.

«Курскера тѝом» яха мемориални комплекс хьабийллар 23-ча дийнахьа. Россел мел дахача къамий делегациеш тѝаяхар цига. Вай-цигарча делегациена хьалхаваьнна вар Халкъа Гуллама кулгал деш вола тѝумхой Мухьмад. Иштга цига вахар цу гуллама депутат, полковника чин дола Олганькъан Бадрудин, кхьбола хьакимаш.

Курски областерча парламентаца бувзам лелабе чѝоагѝо вѝашагѝеллар цар цу дийнахьа. Вай мехкахошта гуш, цу дийнахьа хьадиьллар, гѝалгѝай къаман майра латаш лаьтгача 50 турпалхочун цѝераш тѝаязъаь сийленг. Цу лирача тѝема юкье моастагѝа вохавеш, царех бархѝ бѝухочун вахар цига хьаьдад. Вай дино дѝадеххача тайпара, республикан

кулгалхошца бувзам болаш, хьаьдаь да сийленг. Цу балха юкье дакъа лоацаш хиннаб Курскера вай викал вола Цѝхьорой Хьасан, Москверча цѝермашиннаькъа кулгалхочун гѝонча вола Озанькъан Мухарбик. Сийленга тѝа латгача 50 цѝера истори дѝаьха, доккха да. Уж ба тахан вай бицбе йиш йоаца, деналах бизза хинна къаман къонахий. Дуккха шераш даьлча а, дег чура дѝадаргѝац Курскерча наха шоай лаьтта моастагѝунга ца кхачийта гѝерташ цар духьале яр; шоай синош ца кходеш, фашиста юкь кагьяр. Цу цѝерашта юкье латт «Сердало» газет хьакхеллача Малсаганькъан Кураза Зоврбика цаѝ мара воацаш хиннача вилий цѝи. Хѝетта ххийна кѝаьнк мара вацар Аьдалгири, тѝем тѝа водача хана. Дипломат хила безам болаш

хиннача цо, ишколе дешаш хиннача шерашка, дика Юмабир немций, французий мотт.

Къамашта юкьерча бувзамех йолча Москверча институте цо хоам бахьийтача, сѝа каьхаташ Юдайта, аьнна, юхаздир цунга комиссе. Ший даьгара дакъа кхача, байташ язъеш вар из. Илманхо-историк хиннача ший наьнах Тонтий Тамарайх а тара оамалаш яр цун дегѝаца. Из санна истори тахка чам болаш, къахьегача ловш вар из. Бакьда бирсача тѝемо хоададир беркатеча вахарга долхаш хинна наькъаш. Танка экипажа командир, воккхагѝвола сержант волаш Сталинградерча тѝема юкье лаьттар из, турпал волаш велар Курскерча тѝема аренашка, 1943-ча шера Севск яха шахьар фашисташкара хьайоак-

кхача хана.

1941-ча шера язду цо: «Таханарча деноша хьагойташ мел дола сурт Ютѝадуллаш, денорг доладе лаьрхѝад аз. Пхелагѝа ди да, бѝеха фашист кагвеш, тхо латга. Цѝа цѝаьхха доладелар ер туржаѝ. Вайбараш юхабоалаш латт... маьцалца иштга хургѝа-хьогѝ!?. Валар яхача деша кхерам дѝабаьннаб са дег чура. Сона дагадоаллар да, тѝом дѝабаьлча хургѝола вахар сайна гургѝахилар... Чѝоагѝа ловра сай дегѝа безача нахаца хоза вахар даа, беркате шераш бѝаргаго...»

Дегѝа хиннадац Аьдилгирена цѝенах кхетар. Цигга хилар цун Юажал... Ваха висаваларе, дерригача къаман яхь лелаш, сийдола воѝ хургвар цох... Ткъо шу хаьнна волаш хьаьдар цун вахараникъ.

Вай мехкара гѝо кхачар Молочанске

Султиганькъан Йоакъап

Молочанск яхача шахьаре бахача наха гѝо дахьийтар вай республикера. Вай мехкадас Келаматанькъан Махьмуд-ѝаьлас тѝадиьлар, Молочанске гѝишлой балхаш де эшаш йола хѝамаш яхьийта, аьнна.

Тѝемо йохаяь моттигаш тоае эшаш дола гѝишлон гѝирсаш да уж. МУП «Венеция» яхача моттиге хин гѝулакх меттаоттаде турбаш яхьийтар. Молочанскерча ОТО кулгалдеча Богдан Еленас доккха баркал оал вай Мехкадаьна, цу тайпара новкъостал дарах. Белгалде деза, вай республикерча хьакимаша вахара хьал телхача наха, хьалхарча дийнахьа денз, гѝо лоаттаделга.

Къаман эшача наьха вахара никъ

Дикача сагацара доттагIал — мах баь варгвоаца ганз

Кхузанаькъан Сафийя

Дешаш, цул тIехьагIа болх беш лелаш, вахара наькъаш тIа вайна ца вовзаш, вайх ца кхеташ, саг висац. Цъабараш тIехьашка юсача вахара ханаца бус, хIаьта цъабараш, мел ха мара ца яхарах, наггахьа мара бIаргагуш беце а, дега гарга болаш, массахана хьа уйлашка бах. Ишттача нахах йола, дуккха шераш хьалха сайна яйза саг ювца лов сона ухк йоозонца.

Шоаш дIа мел кхаьчаца, къаман юхь хозача оагIорахьа дIагойташ, шоаш баьннача моттигах хоза цIи йоаккхийташ болча беркатеца нахах лоархI аз; оазархо, йоозанхо, драматург, хьехархо, журналист йолаш; хьинаре кхаьхьегаш хьайоагIа Албохчанаькъан Зейнап. РФ йоозанхой союза доакъашхо из йола дукха ха я. Цкъа яйзачоа дег чу южаш, ший хозача оамалашца езяйлийта ховш, саг я Зейнап. КIаьда оамал йолаш, багара хьайоагIа Ии наьха дог хьоасташ я цун. Дуккха дикаш шийх доаккхаш, цъа беркате саг я из.

Иштта оал цох из йовзача дуккхачар. Буро тIара паччахьалкхен университет йоаккх Зейнапа, ишколера яьлча. Цун эггара хьалхара байташ малхайоал 1980-ча шера «Ленина никъ» яхача Наьсарен кхален газета тIа.

Цигара дIаболалу цун, кхоана доагIаргдолча вахаре, къаман юкье ший йизза моттиг дIалаьца, дIанийслургбола кхоллама никъ. «Лоаман Iуйре», «Сердало», «Литературни гIалгIайче», «Селаад» яхача газетий а журналий а оагIонаш тIа арадувл цун

боккха чулоацам бола, говза йоозонаш. 16 гуллама юкьедахад цун йоозош. «Безама низ», «Дунен сердало» яха цун ши книжка лакхача лерхIамца, чIоагIа дезаденна тIаййцар гIалгIай литературра дезараша. 2005-ча шера малхадаьлар цун «Ираза никъ» яхача романа дакъа.

ХIаьта, литературни вахаре чуяла безам болаш, 8-ча классе деша ягIаш дир цо ший хьалхара йоозош. «Наьсарен оаз», «Сердало» яхача газетий редакцешка кхаьхьегаш хиннай Зейнап. Цъан хана, хIара шера дIакхухьаш хиннача «Дошо кьоолам» яхача яхьашка дакъа лоацаш, хьалхара моттигаш яьхарех я из тайп-тайпарча йоозонех, дошо кьоолам ба цу хана баьккха, тахан боча болаш латташ. 2011-ча шера республике дIайихьача «ДикагIдола драматически йоозув» яхача яхьашка шоллагIа моттиг елар Зейнапа. «Кагирхошга лаьрхIа дикагIйола пьеса» яхача яхьашка дакъа лаца язъьча «Подвох» яхача пьесах белгалйоал из. 2018-ча шера «Поэзи» яхача дакъье «Росера кIай гIарагIураш» яха диплом делар вай мехкахоачоа.

2021-ча шера, литературни вахаре хьинаре кхаьхьегарах грамота елар цунна. Вай республикан 30 шу дизаца, майдилг елар, ший никъ бехктокхаме хьабарах, хIара денна кхаьхьегаш вай литературан хьал тоадеш латтачарна юкье хиларах. «Къилбаседа Кавказерча къамий литературан антологи» яхача балха юкьедахар цун йоозош 2022-ча шера.

Зейнапа юхьхьанцара вахара никъ бувца эттача, бера хана денз, нана йоацаш кхийнай из. Наха лоархIаш,

бусалба дин Iомадеш, саг хиннав цун да. Малсагананкъан Абос кулгал деш хиннача йоозанхой говзал Iомача ишколе хилар тха довзар. ЧIоагIа тамашийна хийтар сона; бера хана денз нана йоацаш из кхийнай, аьлча. Цун бахьан дар, яхь йолча, дикача нанас, лакха тIахьожам лоаттабеш, гIалгIай кхалсага ха йиш мел йола хIама Iомадеш, ураоттайича санна яр Зейнап.

Дуккхача дикача оамалеш ший дегI диза йолаш, цун кулгашта ца ховш говзал яцар. Ше леладу зизаш, гаьнаш ювцар цо тхона, бешара ше чуйидеца сомий, хаьсий, комарий беркатах дувцар. Цун кулгашта хьаде ца ховш хIама дацар. Беркате цIеннана, къаман литературе хьинаре кхаьхьегамхо йолча цун къамаьлага ладувгIаш, ма хоза хетар тхона масса-нана! Хьаэца, Iомаде дуккха дикаш доаккар цун дегIах.

Цъаболча наха хет, массахана кьоолам хьекхаш хьавоагIача сага, духхьал из болх мара ца бовзаш, ца безаш санна... Дуккхача хезад сона иштта оалаш. Цъадола книжка хул-кх, цкъа дийшача, юстардаьккха дIаоттадаь, кхы цигара меттагI ца доалаш ший йиса ха йоаккхаш, бакъда, Зейнапа йоозонех-м ала йиш яц иштта! Каст-каста деша чам дег чу буташ я цун мел йола байташ, цун проза. Йоозанхочун уйлаш, цун нигат хьагойт цун кулго. Ше мел яз-дечун юкье гIалгIай къаман хоза Iадаташ, оамалаш хьахьокха гIерт Зейнап.

ХIаьта цун кулго язъь байташ-м сона, вIалла цо ший цIи ца оттаеш арахий-чача а, йовза мегар. Ший тайпара да цун кулго хьа мел кхеллар... Социальни

оагIонашка гIолла йовз сона цун хIара керда байт. Массахана хеталу сона, ший дега хьежжа ма хоза ба-кх цун кхоллам; цIенача, нийсача вахара адам тIахьехаш, берката хам бе Iомабеш! Даиман юхь тIара елаенна йолча Зейнапаца дувца, хатта, цунца дагайла дукха хул.

ЧIоагIа дега салоIам хул сона, моллагIа долча хIаман тIехьа цунца дагайьлча. Яздеш бола нах шин дакъьа бекъ аз... Цъаволча сага духхьал шийна болча салоIама, шийна хулача тоама язду; хIаьта шоллагIбараш, шоаш мел язdechа хIаманца, наха хоза масал хилийта гIерт. ХIара сага дог сомадоаккхаш, беркате йоозув хинна, са къаман литературан вахаре даха дусалда, дуккхача пайда эцаш, яхача нигатаца кхолл цар шоаш мел кхоллар.

Ишттача йоозанхоех я Зейнап. Мичча хана шийгара ийшача гIулакха кийча йолаш, массанешца бувзам лелабеш, дуккханешта на-къайоалаш саг я из. Иштта кхебаьб ший дезал а. Ялх дезалхочун нана я Зейнап.

Эздий гIулакхаш царна хьалхадоахаш, дешара тIехьа уж хьалха хилийта гIерташ, хьаенай из. Ялххе дезалхо дийша ва цун. Вахаре шоашта наьбадаргдола, къаман юкье эшаргдола наькъаш хьалийца, бизза нах хинна дIаэттаб уж тахан. Ха ца тоьаш, цъаьца халонаш тIалагташ шераш ихадале а, бера кьоолам Iо ца буллаш, йоозонна лаьрхIа ший къаьстта ха йолаш, хьаенай Зейнап.

Цунга хьежжа, тахан ший кхолламе дикка гаьнаьнна йодаш я... Дикача, цIенача хIаманга кхача гIерташ; хьаьнала, хьарама кьооста-

деш хьо вахаш хилча, Дала гIо доацаш витац хьо! Сийрда никъ билла гIерташ, ший тIехьенах наха беркат далийта гIерташ, Даьла къахетамца, Цун низаца шийга мел кхаьчачун хам беш, хостам беш, хьайоагIа Зейнап.

ДагадоагIа сона, вай къаман воккха литератор хиннача Малсагананкъан Абой ишколе вIашагIдетталуча хана, Зейнапага ший йоозош деша аргIа хьакхачача, гIадйодар со... ГIетта бодача моза теха ткьам хьаозаргболаш, сатийна хиннача кабинетге массавар цунга ладувгIаш хулар, цъа дош ца туллийташ.

Вай боккхача йоозанхоша цу хана зийра, из саг цIаккха а кьоолам Iубиллийта йиш йоацарех йолга. «Хьо мо бола йоозанхой хIара денна гучабувлаш балара вай литературе», — оалар цунга Малсагананкъан Абос.

Ше хьаййцар дезаш леладечо кхеллар белггала хул... Дег чура ала лов сона, Дала эзараш болба вайна юкье сийрда наькъаш дехкаш, къаман сий доаккхаш болча нахах! Сай цунцарча доттагIалах аз массахана доаккхал дергдолаш, саг я Албохчанаькъан Зейнап.

Вай даьша оалаш хиннача беса, шийна дита а наха дала а хьаькьал долаш саг я из! ДогIена саг я! Цкъа яйзачо хIара денна цунцара гаргало чIоагIбергйолаш я. ХIанз санна массанена езаш, лоархIаш, гIалгIай къаман литературан вахаре тахан санна хьинаре, дег чура къахьегаш дIаяха аьттув, низ хилба цун! Ше дIа мел доладаьча беркатеца хIаман тIехьа, Дала гIо деш яхийла из. Иштта яхь йолча, ший мотт, къам дезача наха тоаду литературан хьал.

«МинводыАгро-2023» яхача гойтаме дакъа лоацаш хилар, вайцигарча АПК викалалаш

Султиганькъан Йоакъап

«МинводыАгро-2023» яхача гойтаме дакъа лаца баха хилар вай республикерча юртбоахамера къахъегамхой. Юртбоахама гулакхх йолча министерствонна кулгал деча Гаьгенаькъан Мухьмада вIашагIкхетар хилар цига «Щелково-Агрохим» яхача компанена хьалха латгача Каракотов Салисаца. Из гулакх министра тIадиллар вар вай Мехкада. ВIашагIкхетаре дий-

цар, вай республикерча юртбоахамо дикагIа лоархIаш дола ги, кхаш тIа тохаш йола молхаш дикагIьяраш лоаттаярах. Цу моттигаша дикка тоаду юртбоахамера хьал.

«Вай мехка дIадувш мел долча ялатий, хьасий ги кхедеш, докхаш я оаха доал ду моттиг. Царна юкье да гена-раш, шекара чакра, кIа, герга кхе (горох), хьажкIа. Белгалде деза, арахьара хьачукхухьарел дикагIа деце, вогI уж доацил-

га», — аьлар Каракотов Салиса, ший къамаьла юкье.

«Щелково-Агрохим» яха АО вай мехка йовзаш я, дика кхача кхебеш, бокхаш хиларах. Дикка гаьнабаьнна, шоай болх хIара денна тоабеш, къахъегаш бо-акхаш нах ба уж. Иштта йолча кхетаченаша боккхаш пайда лу шоашта тIехьа, яхаш, дийцар вай министра.

«Щелково-Агрохим» яхача АО-ца хьалхара вIашагIкхетар дац оаха дIахьор. Юртбоаха-мера гулакх тоаде эшаш дола,

дика лоархIаш дола ги, хьахин-на ялат доврдоацаш тохаш йола молхаш лоаттаяь цар вайна. ДIахо а бувзам лоатта-беш дIабахьа безача баллах дийцар оаха тахан царца», — аьлар министра Гаьгенаькъан Мухьмада.

Иштта цо белгалдир; юртбоахамера гулакхаш дикагIа, кIоаргагIа довзаш болча наха-ца гулакх леладаро; вай юртбоахамера хьал тоадергда, аьнна.

Малашб ца ховча нахацарча бувзамех дараш, хьалхадаьхар берашта Iаьдала болхлоша

Султиганькъан Йоакъап

Ахкан хана дукхагIа йола ха ара лелаш дIахьоча берашта, Iаьдала болхлоша хьалхадаьккхар, малашб ца ховча наха-цара гулакх мишта хила деза. «Ахкан ха бераша ара дIахьу, удаш, ловзаш, массайолча моттигашка кхача гIерташ.

Малашб ца ховча нахаца бер ше цхьаь дусаь моттигаш нийслу хийла», — язду вай МВД тохкама оагIон болхлоша шоай телеграм-канале. Цар хьалхадоях, шийна ца вовзача сагаца цхьаь дисача беро де дезараш, цIагIарча наха царна цу лостамагIа бе безача хьехамех. Из деррига деш да, дагадоацача хатара юкье бер нийслурдоацаш.

Давьша-ноаноша дийша, шоай берашта хьалхадаккхача деза из хьехар. Малав ца ховча сагаца къамаьл ма де, ала шоай берага, хьагIадехе, дIатIа ма гIо. МоллагIа оале а, ла ца дувгIаш юстардовла, хьакховдадаь совгIат хьа ма эца.

Малав ца ховча сага дув-цадох ма теша, ала шоай берага, нах дукхагIа болча моттиге дIахьулавала веза! Шахьара, юрта урамашка лелаш, ший фу де деза бера хьалхадаккхар; из кхерамах лорадар да!

Шахьара хьал тоадарах дийцар Магасе

БIарахой Муслим

Шахьара да волча Орцханькъан Зайта кулгал деш, кхетаче дIайихьар ухх бетта 21-ча дийнахьа Магасе. ВIашагIкхетаре дийцар, шахьара хьал тоадергдолча хувцамех, юкьеодоаладе дезача кердадарех.

«Гулбеннараша дийцар, шахьарера машена наькъаш, гIашлой наькъаш, пар-

каш дикагIа хьал тIа югаш, дIабахьа безача баллах. Хьоахадир, бокьо йоацача моттигашка хIама йохка йовуттараша шахьара куц толхадеш хилар.

Из гулакх цхьан кога тIа доаккхаш, юкьеодоаладе дезараш чIоагIдир. Кхетаче соцам бир, кхы а зизаш, зIамига гаьнилгаш дIайоагIа езилга шахьара цхьайолча моттигашка. Паркаш, сквераш хозагIа, беркатегIа хургья тIаккха», — йоах тхогарча хоамо.

Наха хIама дуаца моттигашкарча хьалах дийцар бахархоша

Султиганькъан Йоакъап

Вай республикерча 65% бахархоша яхачох, мехкара кафеш, кхыйола хIама дуаш йола моттигаш шоай болх дика дIахьош я. 40% наха дийцар; марта ду ха хьаэттача, тайп-тайпарча кафешка хIама даа ух шоаш, яхаш. Цар массане яхачох, вай кафешкара кхача чам болаш, хоза кийчбаь хул.

35% бахархоша дувц; ухх тIехьарча шерашка, хIама даа чубаьжача нахаца лерхIам боацаш, е даа хIама чаме доацаш; нийсденна-дац шоашта, яхаш. 60% наха лоархI, кафешкара гулакх ма хетта тоалургда, кийч-деш дола даар цар цIагIарча даара тара кийчдой.

Кхетаче дIайихьар Шолже

БIарахой Муслим

Шолжа-Шахьарерча администратце, йоккха кхетаче дIайихьар шахьара да волча Iумаранькъан Ас-

лана. «Шахьара хьал тоадергдолча гулакхех дийцар вIашагIкхетаре.

Царех да, моллагIа йола гIишло, болх-моттиг, законо-

дIадеххача тайпара чIоагIо яь каьхаташ долаш хила езилга. Пул совгIа, шахьара куц тоадергдараш, бахархой хьал аттачахьа доаккхаргдараш юкьеодоаладе деза», — йоах тхогарча

хоамо.

Кхетаче йистейоалаш, хьагIадоагIаца кIира дIабахьа безача балха гулакх хьалхадаккхар шахьара дас гулбеннарашта.

Тока саьргаш лотаделар, Наьсар-Кертерча урам тIа

БIарахой Муслим

Наьсар-Кертерча Дидиганаькъан оалача урам тIара тока саьргаш лотаденна, хатар хилар. Цу сахьате хоам баь, оарцагIбаьккача цу даькъ тIарча болхлоша, лотаденна саьргаш дIа а даьха, уж кердача саьргашца хийцар.

«Карарча хана, ший хила еьзача боараме ток хургйолаш, тодаьд цигара гIулакх. Сиха хьабаькка, шоай болх дика чакхбаькка дIабахача токацарча болхлошта доккха баркал оал цу урам тIарча бахархоша», — йоах тхогарча хоамо.

«Мужече» салоIаш дола бераш, хих лорадалара тIахьийхар

Коазой Мадина

Запарожьера, Подмосковьера 120 совгIа бер да; вай мехкарча «Мужече» яхача спорта кийчо еча моттиге салоIаш.

Цун гаьна доацаш Iододаш Эса хиларах, хьатIадаьккача берашца кхетаче яь, хих лорабала безилга царна хьалхадаккха лаьрхIар МЧС болхлоша.

Берашка дийцар, из хий геттара сиха доагIаш хиларах, къаьстга чIоагIа лоралуш хила дезилга. Цул совгIа, из деррига дIаяздаь дола каьхаташ дIадийкъар царна.

«Хин юхе салоIаш вола сар чIоагIа фийла хила веза! Шийна, наха балийна даргдоацача тайпара хила деза салаIар!» — аьлар цигарча болхлоша.

Шолжа-Шахьаре, цIи яьнна, хатар хилар

Султиганаькъан Йоакъап

Наьха цIеношта юхе уллача доазан тIа, цIи лотелар Шолжа-Шахьарерча Восточни оалача поселке. Сиха оарцагIбаьннача цIи йоаераша юстардаьккхар из хатар, дукха хий хьатIакхухьаш.

«Чехка кхаьчача ялх болхлочо, шин машено дIайоайир, геттара михьарьяьнна, яржаш лаьтта цIи. ЦIеношта дIатIакхачалехь, из йоае аьттув хилар цар, Даьла къахетамца», — йоах тхогарча хоамо.

Шахьара кулгалхоша дехар ду бахархошка; боккъал а лорале цIи яржа йиш йолча баьханех, яхаш. Йоагаш латта цIи юташ, юхера дIа ма аха! Йокъаенна, кхорзаенна латтача баьцашта сийг мара безац, боккха ала баьнна цIи лотаяла. Ма летае кхаьч-кхаьчача цIераш!

ЦIерах лорабалар хьалхадоях бахархошта

Коазой Мадина

ЦIера кхерамзленца бувзабенна болх боаржабеш ба вай мехка. АргIанара рейд дIайихьар СоагIапча. Iалама гIулакхах бола болхлой, администраце къахьегамхой, дийша нах, цу гIулакха

тIахьожам лоаттабеш вола Котанаькъан Ахьмад, администрацера депутаташ бар цига гулбеннараш.

Хьун гонахьа йокъаенна буц латтача доазонга хьожаш хилар уж. «Хьун гонахьара моттигаш аьккача, цига цIи яьнна хатар

хуле, из юрта IотIакхоачаргьац. Хьунашта юхерча моттигашка эггара хьалхарча аргIагIа дIабахьа беза болх ба из», — белгалдир Котанаькъан Ахьмада.

Иштта цо хьоахадир; даггара МЧС болхлоша кхаьч-кхаьчача цIераш ма етта яхаш кхайка-

рал дешшехь; йокъаенна баьцаш летаераш шоаш Iомадаь гIулакх дуташ бац, аьнна.

ХIанз мо дIайха денош латтача хана тега цIи, геттара сиха дIа-хьа яха, доккха хатар хилар кхерам ба. Iаьдало бокъо йийхка долча цу гIулакхах, Iод деттаргдолаш да.

«Россеташ Къилбаседа Кавказ» яхача моттиго оттадаьча гирсашта герз дийттад

Токацара хьал хьагойташ болча гирса, герз дийтта моттиг хилар Ньсаре. Россетий болхлоша, наха бокьо йоацаш ток лечкъаергйоацаш, тIахьожам чIоагIбаьбар. Йоккхача, дукха ток йоаеца моттигашкара хьал хьахьокхаш йола 25 счѣтчик оттаяяр вай республике. «Ангушт» яхача базара дозон тIа оттаяьча счѣтчика, ши ди далалехь, герз дийттад малашб ца ховча наха. Цунна метта оттаяьча цIеначунна а, из хьал тIаоттадаьд ираз дайнарша. Из гIулакх ма дарра тахка аьнна, Iаьдала болхлошка чуденнад. Из ийрча болх карагIбаьннарш, бехктокхаме озаргба РФ УК 165 статьяс дIадехарашка хьежжа. Цу статьяс яхачох, 80 эзар сом гIод такха дезаши, 5 шера набахта валла везаши ва из хIама даь саг. Цул совгIа, йохаяьча счѣтчика меттел кердаяр хьаэца, из дIаоттаяйта декхарийла ва зуламхо.

ХьатIадоагIача цIайга кийчо еш ба Илдарха-ГIалий тIа

Султиганаькъан Йоакъап

Укх бетта дездергдолча шахьара цIайга кийчо еш ба, Илдарха-ГIалий тIара бахархой. «Массайолча моттигашка лостам беш, шахьара куц тоадеш ба уж. Цу дийнахьа деррига а хоза, боагIача боараме хургдолаш, къахьега лов наха», — йоах тхогарча хоамо.

Шахьаре дIахьош латгача балхашка хьежар мэрвола Дидиганаькъан Ахмад. ДжабагIанаькъан, Рабочи оалача урамшка йоакхача турбашта басар хьакха, аьнна; тIадилладар цо. Куц эргадаьнна, дуккха хозагIа я уж хIанз. Кхы а дукха балхаш да шахьаре дIадахьа дезаш

ЛоархIамеча гIулакхех дийцар Долакха-Юрта

Султиганаькъан Йоакъап

Юртарча лоархIамеча гIулакхех дувцаш йола кхетаче дIайихьар Долакха-Юрта. «Бахархой хьашташ довза гулбелар Долакха-Юртарча культуран цIагIа.

Цига дийцар МВД болхлошца бахархоша лелабе безача бувзам хиларо юрта даржаш долча зуламий никъ хоадабелгах», — йоах тхогарча хоамо.

МВД юкъярлен совета доакъашхоша юкъядаьккхад из гIулакх, наьха хьал дикагIа довза. Цу совета кулгал деча Гаданаькъан Мусас хьоахадир, иштта дIакхухьаш йолча кхетаченаша боккха пайда белга. Цу тайпар

ча наькъаца дикагIа довз наха эшар, доацар, таханарча хана наха къувлашдар. Кхетаченашка дувц, наркомани яхача доккхача зулама духьала леладе дезарех, кагирхой сакхетама дарба деш дIабахьа безача баллах.

«Оаха дикка тохаргда из гIулакх, ледара ца дуташ. Белгалде деза, иштта леладеча гIулакхаша ток лечкъаераш гучабаха новкъарле ергьяц тхона», — аьлар «Россеташ Къилбаседа Кавказ» яхача моттига кулгалхочун ГIонча волча Гончаров Алексей.

Тока тIахьожам лоаттабераша яхачох, хила боагIача боараме болх дIабахьаро, тIахьожам лоаттабаро мара тоадергдац вай мехкарча тока оагIон хьал. Бокьо йоацаш леладераш хоададаро мара совцадергдац, харцахьа саьргаш дIа-хьа тувсарах даьржа дола цIерцара хатараш. Миллионаш ачча шоаш пайда эцача токах йоккхача балха моттигаша дIателаш ца хилча, ток лоаттаеца моттигий болх ма хетта, хила боагIача боараме дIабодац. Цу гIулакхо, ток йоацаш багIа безача оттабу шоай ханнахьа ачча дIателараш а.

Программисташ кийчбеш латт вайцига

Гаьгенаькъан Марина

«Кванториум» яхача берий парке Python программированех йола урокаш луш хургья Яндекс Лицей. «Мах тела ца безаш йола Python яха Яндекс Лицеера программа 13-18 шераш даьннача берашта; хьалхарча, шоллагIча курсе деша багIача студенташ-та лаьрхIа я.

Из курс чакхьякхача, IT оагIонца дараш довзаш, информатика дика ховш хила беза кагирхой. Яндекс Лицеерча урокашка гIолла царна бовзаргба цу программан мотт, аналитически таблицаш е Iомалургба, иштта кодашца болх бе ховргда. Классера болх баьлча, цIагIа бе безаш болх лургба кагирхошта. Курс йистеяьлча, каьхаташ лургда из чакхьякхарашта. ДIаходараш довза йиш я укх номерах: (8922) 042-57-70, иштта <https://lyceum.yandex.ru/> сайтага гIолла», — дийцар тхога технопарке.

ДикагIдолча пхе цIенна юкьедахар вай кьонача эскархой цIа

Гаьгенаькъан Марина

«ДикагIдола кьонача эскара ЦIа — 2023» яхача ерригача Россе яьашка котало яькхар МагIалбикерча кьонача эскархой ЦIено.

«Россе 18 мехкара 28 берий-кагирхой моттиг яр цига дакьа лоацаш. Яьаша дIадехачох, шоай ЦIен истори дувцаш бола видеогойтам кийчбаь, из довзийта дезаш бар доакьашхой.

Таьхожам беча кхелахаша теркаме лаьцар цу балха еррига оагIонаш. Котбаьннача вай мехкарча кьонача эскархошта елар интерактивни гIирс, сийлен грамота», — йоах тхога кьаьча-ча хоамо.

Дарбанчешкара хьал тожкаш да

Коазой Мадина

Унахциенон министр йола Антошканаькъан Зарема, дарбанчешкара хьал тожкаш, болх дIахьош я. Онкологически диспансере яха хилар из укх деношка. Цига мел йолча отделенешка хьо-

жаш, цигарча унахошца кьамаьл деш, чакхьяьлар министр, дарбанчен кергтерча лораца.

Дукха ха йоацаш дарбанче кьаьчача кердача гIирсаьшца лораша болх мишта бу, молхай хьал мишта латт, кхьмет-

тел унахошта кийчбеш болча кхачанга хьежар из.

«Иштта йоккха дарбанче вай хилар, унахциенон гIулакх тоадалар да. Онкологически лазар долча наха ханнахьа эшаш мел йола молха хила еза. Юхьанца, хьакхийтгача хана, из лазар гучадоаккхаргдола

болх лелабе беза вай. Гаьна ца доалийташ, из гучадаккхаро унахочун хьал дикка атгачахьа дерзадергда», — аьлар Антошканаькъан Заремас.

110 унахочунна дарба де моттигаш йола онкодиспансер болх беш я, 2017-ча шера денз.

Унахошка хьожаш, чакхьяьлар министр

Коазой Мадина

ТIой-Юртарча дарбанченга хьажа яха хилар; республикерча унахциенон министерствон кулгалхо; шийца балхара новкьостий, юкьарлен совета кулгал деш йола Iамарханаькъан Лейла йолаш.

Антошканаькъан Зарема, массайолча моттигашка хьожаш, унахошца кьамаьл деш, молхай хьал тож-

каш, чакхьяьлар дарбанче гIолла. Унахошта лоаттабеш бола кхача миштаб хьежар министр.

«Баргадайна хьал теркалдича, цу дарбанчера гIулакх во дац, унахой а раьза болаш, цьаьккха тайпара лоткьам боацаш, дарба деш ба», — йоах тхогарча хоамо. Ер шу йистедалалехь, кийча хила езаш я «Унахциено» яхача кьаман проектага гIолла хьалъеш латта ТIой-Юртар цьаьккха керда дарбанче.

Кагирхошца вIашагIкхийтар депутаташ кандидаташ

Гаьгенаькъан Марина

Магасерча горсовета депутаташ хила безам болча

кандидаташца кхетаче йир кагирхоша, шахьарерча культуран гIулакхех йолча моттиге. «Цига венача пхе

кандидата юкье вар бизнесмен Халмарзанаькъан Мухьмад, паччахьалкхен университетте хьехаш вола ГIоандалой Ислам, Магасерча мэре болх беш вола ГIазданаькъан Мухьмад, республикерча кардиологически диспансера лор йола Коазой Мадина, Магасерча лицей кулгал деш йола ГIазданаькъан Ада.

ХьатIабоагIача бетта дIахьоргдолча хоржамашта юкьебаха безача кандидатий лерхIамаш довза ловш бар кагирхой. Шоашта дагалаттарех дийцар цар кандидаташка: кхааш йиду гIулакх хоададарах, наха болх-моттигаш Iалашьарах,

кагирхошта лаьрхIа керда проекташ кхолларах, кхувш латгача тIехьенна накьадаргдолча хIамай наькьаш хьаделларах.

Кандидаташа белгалдир, шахьаре спорта моттигаш; бахархошта, хьаьшашта салаIа моттигаш хьалъе езилга. Шахьара куц тоадергдола гIулакхаш да тахан доаржаде дезараш. «Геттара хала дарех да тахан, вай унахциенон хьал ма хетта цахилар. Лакха говзал йола лораш эш вай дарбанчешка. Цу гIулакхага цIенхаштта хьажа лерхI оаха. ХIетта дийша баьннача кагирхошта болх-моттигаш лаха еза», — аьлар кандидат йолча Коазой Мадинас.

ДикагІвола Іаьдала болхло белгалвир

Султиганькъан Йоакъап

Ший болх бехктокхаме, лакхача боараме дІахьош хьавоагІа эпсар белгалвир вай мехка. «Россе президента денна амарах, республикерча чухьарча ГІулакхий оагІон кулгалгалхочун ГІонча волча Маммаев Багомеда, ший болх дика дІахьош латтарах, майдилг елар», — йоах тхогарча хоамо.

Чухьарча ГІулакхий министра, генерал-лейтенанта Коробкин Михаила, лаьрхІа хетаче яь, дІаделар из совгІат. МВД болхлоша хозача дешашца даькъалавийцар ший ГІулакх лакхача боараме токхаш воалла Маммаев Багомед. Аьттув болаш, хІанз санна хьай болх лоархІаш, дІаваха низ хилба хьа, аьлар цар.

Кхерамах лорабала Юмалургба, вай мехкарча ишколашка

Коазой Мадина

ЦІаьхха, ишкола кхерам тІабена хатар хуле, ерригача Россе санна, эггара хьалхарча арІагІа де дезараш хьалхадоахаш йола Юмалу

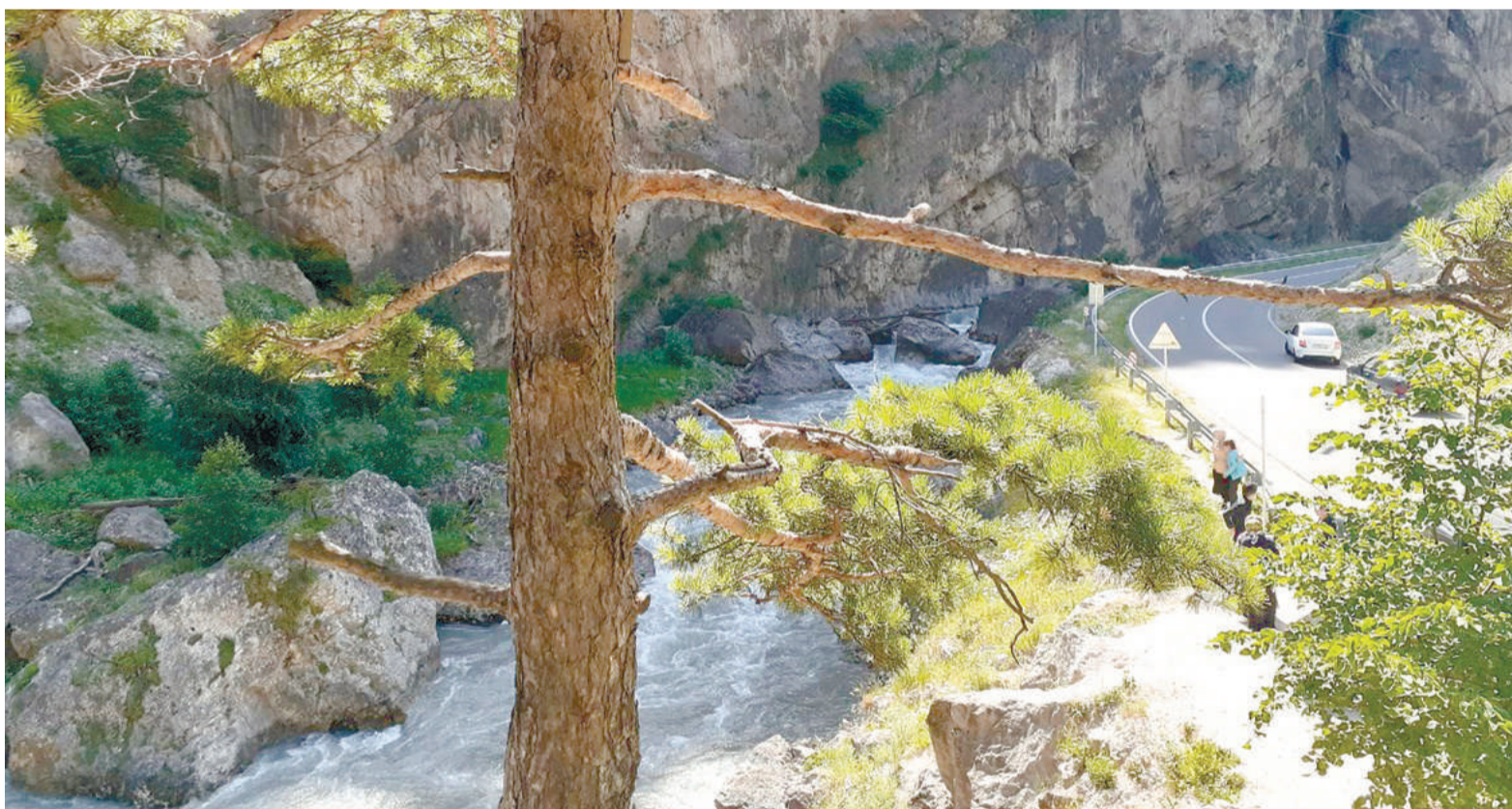
молтиг дІахьоргья вай мехкарча ишколашка а.

Цох лаьца дийцар; вай мехкарча паччахьалкхенна вице-премьер, дешарей Илмани ГІулакхех йолча

министерствон кулгалхочо Боканькъан Аьсета дІайихьача хетаче.

«Хьехархошта, ишкол лораеш латгача болхлошта хьалхадоакхаргда, ишкола герз детташ, лелхаш

йола хІамаш гонахьа еха хатар хилча, бераш а шоаш а мишта кІалхарбаха беа, эггара хьалха мичахьара оарц деха деза», — йоах тхогарча хоамо.

Зуламхо гучаьккхар полице

Султиганькъан Йоакъап

Хьалха Іаьдало шозза суд яь хинна зуламхо гучаьккхар вай мехкарча полице болхло. «Шолжа кхалерча МВД болхлоша латкъа енача кхалсага дийцар; дІадахача шера Іан тІехьарча бетта; Шолжа Шахьарерча Свердловча оалача ураме йоаллача тика чура; цун йовзаш йоацача кхалсага, къамаьлаца из шийх тешаь, Іехаяь; тиканна дикка зе даьд, аьнна.

Хозача хабарца нах Іехабеш, шийна дезар Іалашде Іемача кхалсага тика чура йихьай дото хІамаш, дуфи, тІормиг, барзкъаш. Деррига дІалаьрхІаца, 55 эзари 500 соми зе да цо тиканна даьр. Ахча хьалургда аьнна дІаяха зуламхо яйна дІаяьнна», — йоах тхогарча хоамо.

Сиха оарцагІаьннача МВД болхлоша зуламхо хьалехар. Хьалха шозза суд яь йолча цунна, масал хиннадац ше леладаьчох. Іаьдала болхлоша Іочуйигача, цо ший бехк дІатІаййцар. Цун ГІулакх дІахо токхаш латт. Нах Іехабеш, ший вахар тоаде яьлалчунга; дикка ха хургья ше лелабеча зуламеча наькъа уйла е.

Туризма ГІулакх хьаллоацаргда

Султиганькъан Йоакъап

Туризма ГІулакх тоада-рах йолча къаман проекте дакъа лоацаш я вай республика укх шера. Туризма хьал тоаде аьнна 80,6 млн сом ахча федеральни бюджетера хьаьхожадаьд вай мехка. Гранташ енначарна кхаьчар да 81,4 млн сом.

«Туризма ГІулакхех йолча комитета болхлоша яхачох, 23 бизнесмена, 81,4 млн сомца гранташ енна, ГІо даьд. Республикера туризм тоаяра дІадохийтаргда из ахча», — йоах тхогарча хоамо. Таханарча дийнахьа, шоаш лаьрхІар хьинаре кхоачашде ГІерташ, къахьегаш ба гранташ кхаьчараш. Цул совгІа, федеральни оагІоно туризм

ман а цунца дувзаденнача кхьча дешашта юкьара дІалаьрхІаца 184,4 млн ахча кьоастадаьд вай республиканна из хьал тоаде. Хьаьхачох, яхьаш хІанз а чакхьаланза я. Гранташ кхоачаргйола кхь а 52 бизнесмен хьахаржа везаш латт ГІулакх.

Вай Мехкадас белгалдаьчох, туризма хьал тоадергдола кердадараш юкьедоала-

деш, къахьега деза вай тахан. «Туристий тІалатта безам хургбараш кхоачашде деза вай. Гранташ юкьейоалаяро дикка тоадергда из хьал, наха болх бе молтигаш хургья», — белгалдир Мехкадас.

Инвестораш, бизнесменаш юкьекхувлаш, дикача оагІорахьа тоае аьттув ба туризм, вай республиканна боккха пайда а лущ.

Харцахьа-бакъахьа рекламаш еш дола гьулакх тоаде, арабаьлар Илдарха-Галий тIа

Султиганькъан Йоакъап

Кхаьч-кхаьчача рекламаш еш дола улгаш, каьхаташ дIадетташ бола болх нийсбе; арабаьлар Илдарха-Галий тIа. Из хоам тхога бир шахьара мэре.

«Шоашта дага мел деха-ча миингашка реклама еш дола каьхаташ, наклейкаш, улгаш дIадетт бахархоша. Бокъо йоацаш леладеча цу гьулакхо шахьара куц толхаду», — белгалду цо. Шахьара кулгал деча Дидиганькъан Ахмада тIадилларах, харцахьа-бакъахьа дIайийтта рекламаш дIайоахаш бола болх дIахьош ба карарча хана. ДIахо дIайодача заман чухьа, тIахьожам лоатта-бергболаш ба цу гьулакха.

Наха низ беш леларашта духьала, де дезарех дийцар МагIалбике

Султиганькъан Йоакъап

Иаьдала болхлой.

Терроризмаца кьовсам лоттабеча комиссеца кхетаче йир МагIалбике, шахьара да волча Кьоастой Iаддал-Хьамида кулгал деш. ВIашагIкхетаре дакъа лоацаш бар юрташкарча администрацей кулгалхой,

«Тахан вайна хьалхашка латта декхар да, кагирхошта юкье терроризм яха зулам цадаржийтар. Цудухьа, кагирхой гуллуш йолча моттигашта, лакха тIахьожам лоаттабе беза. Спортивни секцешка, цьацца кружокашка нийсба-

ла тарлу терроризма кагирхой тIахьехаш бола тувлабена-рараш. Из гьулакх чIоарIа лораде деза», — йоах тхогарча хоамо.

Иштта гулбеннараша хьоахадир кибертерроризм яхача, даржаш латгача зуламах. Сайтатка чубувлаш, бакъдоаца хIамаш, харцахьара хоамаш

доаржадеш бола зуламхой ба уж. Иаьдала сайтатка латгача поролашта, логинашта лакха тIахьожам лоаттабе беза.

Бокхийчар тIахьожам боацаш лела кагирхой, доал доацача цIагIара арабаьннарараш эггара хьалхарча юхьанца лорабе беза цу гьулакхах, яхаш, дийцар кхетаче.

Шолж цIенде лаьрхIад

Султиганькъан Йоакъап

Дукха догIаш делхаш ха отте, Шолж яхача хин гьулакх малагIа хьалага кхача йиш я, хий чакхдувла дезача тIаьшта кIалхара хьал мишта латт хьожаш; болх дIабахьа арабаьлар МЧС болхлой, Iалама гьулакхах йолча министерствон, администраце кьахьегамхой.

«Буро кIалхара, Эккажкьонгий-Юртара Шолжа оагIонаш, тIаь кIалхара моттигаш; живо Iокхийьача нувхех, гаьнех цIеньеш; болх дIабихьар», — йоах тхогарча хоамо. Цу тайпара болх дIахьоргба Илдарха-Галий тIарча Оздой цIерагIа болча ураме, Эбарга-Юртарча Курортни, Мостовой, Чкалова оалача урамашка.

Гажарий-Юртара, Галашкара, Мужечара Эса цIендеш; дIабахьа лерхI боккха болх. Цу гьулакха болча болхлоша яхачо, ший ханнахьа иштта дIабихьача балхо, ца соцаш догIаш латташ хий айделча, хила тарлу кхерам юстарбоаккх.

Фестивале дакъа лоацаш ба вай мехкахой

Гаьгенаькъан Мартина

бола говзанчаш гулбенаб Чувашерча музее.

«Маха боаккхаш йола Росси» яхача ерригача Россее фестивале дакъа лоацаш ба вай кьаман барзкъаш тегаш бола кхалнах: Хамхой Лида, Йовлой Аьсет. «Россерча 70 субъектера барзкъа тега ховш

Укх бетта, 18-ча дийнахьа дIаболабена 21-ча денга кхаччалца, латтаргба из гойтам. 1924-ча шера хиннагIалгIайчен карта гойташ бола кIувс кхеллаб Лидас, ший кулгашца чIоарIа

говза болх беш. 2024-ча шера дIахьоргдолча гIалгIай пачахьалкхен 100 шу дизара хетабаь ба из дукха кьахьийга баь кIувс. Республикера юрташ, шахьараш, гIалаш, иштта кхьдараш а хьахьокх кIувса тIа. 20-ча бIаьшаре Буро тIа яхача вай кьаман говзанча хиннача кхалсага

цIен юхе оттадаь «Буро» яха гIарчоь да массараша зувр, — дийцар тха газетага.

Белгалде деза, Хамхой Лидас «Маха боаккхаш йола Росси» яхача болама юкье ерригача Россее юкьарча карта тIа вай республика гойташ кьахьийгалга.

Цхъан дийнахъа ши цай дар цун

Мамилганаькъан Сулумбика 85 шу дизарга

Гарчакханаькъан Сали

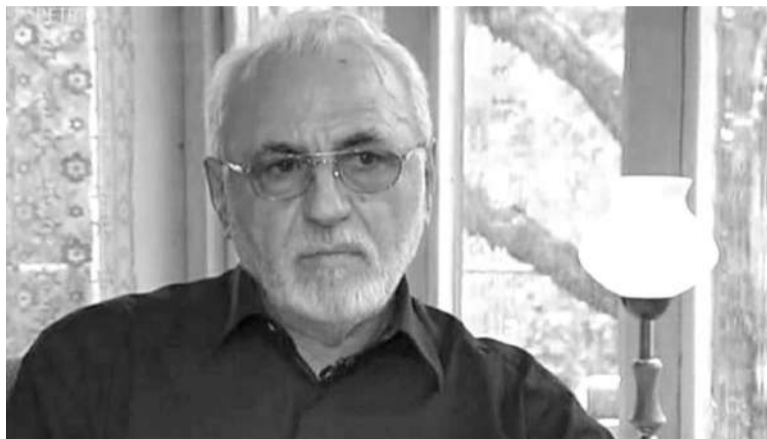
ХIара шера майцхали бетта 27-ча дийнахъа шиь доккха цай хулар, Мамилганаькъан Сулумбика вахаре. Цкъа-дале, из ваьвар цу дийнахъа 1938-ча шера, шозлагIа-дале, цу дийнахъа дезду кино кхелла ди. ХIаьта из, вайна ховча тайпара, мехка вовзаш вола кинорежиссёр вар. Тамаш е мегаргйолаш хIама да, уж шиь еза моттиг цун вахаре цхъан дийнахъа нийсьялар.

Лоацца белгалдоахаргда вай цун вахаре хинна лоархIаме хIамаш. Сулумбик ваьвар БуротIа, цхъан хана вай къаман столица хиннача шахьаре. Ишкол яккха ваьлча, из деша отт Шолжа-ГIалий тIарча хьехархой института исторически факультете, бакъда из чакхьяккхац цо. Шин шера дийшача, Ленинградерча театран, ашарий, кинон паччахьалкхен институте

кхоач из. Цу хана цунца, цхъан курсе болаш, деша баьгIаб кинорежиссёр хинна Даканаькъан Мухьмад, ГIалгIай Республикан ВГТРК кулгалхо хинна Котанаькъан Сулумбик, кхыбараш. Ювцаш йола институт йоаккх вай мехкахочо 1962-ча шера. Цул ТIехьагIа цихезача кинорежиссёрашкара М. Хуциевгара, А. Аловгара, В. Наумовгара режиссёра говзал йомаеш цхъа ха йоаккх цо.

ДIахо дIа мел йодача хана, цун вахар дувзадenna хиннад киноца. 1977-1979 шерашка Къилбаседа Кавказерча киностуде режиссёр хул, дIахо болх бу Одесски киностуде. 1962 шера Мамилганаькъан Сулумбик хьех Лермонтова романах даьккхача «Бела» яхача исбахьален фильманна юкье Казбича роль ловзае. Из Казбич ше хьадийнвича санна, дика ловзаю цо из роль.

Сулумбика ше а даьхад, режиссёр волаш, исбахьален

фильмаш. Царех да «Мехкарий халхар», «Бийса йоаккхаш яр дошо морхилг», «Къаьстта кхераме», «КIайча лай бос», «ЭгIазлон ди», кхыдараш.

ТIехьарча шерашка, ГIалгIай республика хьайича, Сулумбика къахьийгар вай къаманца дувзадenna кинофильмаш доахаш, царех дар «Бицбenna Бреста турпалхой», «Лоамий ашараш», массехк кхы а. Цо дакъа лаьцар ГIалгIай Республика

кхоллаялара хетаяь шоу кийчъе а из дIахьоча а.

Тайп-тайпарча журналисташа яздаьдар шоай хана, цун вахарах а кхолламах а лаьца. Царех вар Абаьданаькъан Бек, Шаденаькъан Султан, Патанаькъан Йоакъап, кхыбараш. Цу йоазоний автораш бе-бе бале а, йоазоний шоай чулоацан вIаший таралесташ хулар: цар ювцар Ахьмада Сулумбика актёра а режиссёра а йоккхача говзалах; эздий саг, ший къам дезаш, цох дог лазаш из хиларах.

Укх деношка дезду кинон ди, Сулумбик а цунца деша баьгIа кхыбола ГIалгIай кагий нах а дага ца лоацалуш Йелуц цу цайца дувзадenna. Кинона хьакхелла нах бар уж аьлча нийсагIа а хургда царех.

Мамилганаькъан Сулумбик вайцара къаьстар укх шера наджгоанцхой бетта 12-ча дийнахъа. Из дIавеллав шоай тайпан кашамашка лоаман Эзме. Вай къаманна из вицдургвац цIаккха а, хIана аьлча берригача мехка а дIахайтадар цо, зIамигача ГIалгIай къаман а культураца кхийна, шоай мохк дукха безаш, кинон режиссёра йоккха говзал йолаш нах хилар.

«Зизай фестивале» котбаьннараш ГIадбахаб

Козой Мадина

Эггара хьалхара «Зизай фестиваль» яха республикански яхьаш дIайихьар вай мехка. Вай мехкада Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьла ва, уж яхьаш дIахьо аьнна тIадиллар. Котбаьннарий цIераш яьхар кхелахоша укх деношка.

ГIадбахача котбаьннараша дийцар, деннача ахчаш шоаш фу де лаьрхIа ба. Хьалхара моттиг яккхача Эккажкьонгий-Юртарча Галай Зейнапа дийцар; шийна кхачача 300 эзар сомах коа кхуркхолг (фонтан), Там бергба ше, аьнна. ШоллагIа моттиг якккха 200 эзар сом кхача ГIаьзе-Коара Албохчанаькъан Фатима Амстердамерча цIихезача парках бIарттоха яха безам болаш я. КхоалагIа моттиг якккха 150 эзар сом ахча денна Эбарга-Юртара Цицканаькъан Мовлатхан дог чIехкаш, елха сакьувлаш яр, сов чIоагIа ГIадъяха. Из ахча ший вахаре хам баь яр-гIоаца доккха ГIо да, яхаш, дийцар цо. «Могаш воацаш КIаьнк ва са. Цунна дарба де Петербурге яха езаш яр со. Тахан деннача ахчаш тхона чIоагIа новкъостал хургда», — аьлар цо.

«Яхьашта юкье дакъа лоацаш хиннача кхы а ворхI сага 50 эзар сом ахча лургда. Цу ГIулакха лаьрхIа доакъашхошта сертификаташ луш йола йоккха кхетаче дIахьоргья гуйран шоллагIа бетта. Юртбоахама болхлой денна хетадаяь вIашагIкхетараш дIаххуьаргдола ха я из», — дийцар тхога цу яхьий кулгалхочун ГIонча йолча Местой Хаде.

Вай мехкарча ишколашта, книжкаш дайтар Гуцаранаькъан Михаила

Султиганаькъан Йоакъап

Наха ГIо деш йола «Сафмар» яха ганз кхеллача Гуцаранаькъан Михаила, ший ахчаш ийца книжкаш дайтар вай мехкарча ишколашта. 70 эзар совгIа книжка кхачар Навсарен кхалерча ишколашка, Илдарха-ГIалий тIарча, Шолжа кхалерча ишколашта 56 эзар совгIа книжка дахьийтар.

«ТIой-Юртарча № 4 йолча ишколе Юдаьккхад таханарча дийнахъа 70 эзар совгIа книжка. Книжкаш вай ишколашта чIоагIа эшаш дар, уж Iалашде таро яцар цар. Хам баь варгвоацаш, доккха ГIулакх да из вай хьехархошта, берашта», — йоах тхога бенача хоамо.

«Дошо стандарт» яхаш йола керда федеральни дешара программа я, хьатIабоагIача

бетта 1-ча дийнахъа болх бе дIайолалуш. Цу программага диллача, масала, вай республикера дешархо кхыйолча мотти-

ге деша дIавахача, ше юхьанца дешаш хиннача книжкашца, планаца дешаш хургва.

Из беркате, хам баь варгвоа-

ца ГIулакх Гуцаранаькъан Михаила дIахьош да, вай мехкадаьца Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлаца бувзам лоаттабеш.

Коартол чуэцаш боахк болхлой

Коазой Мадина

Вай республикерча «Хашагульгов» яхача юрт-боахаме коартал чуэца болабенаб укх деношка. «100 гектар йолча доазон тIа, ялх сортах йола коартол дIайийра оаха бIаьстан хьалхарча бетта.

Тахан из беркат чуэца арадаьннад тхо. ХIара гектара тIара 40 центнер коартол йоал. Денош сов дIайиха, Имеца латташ хиларах, пхи сахьат Iуйран даьлча дIадоладеле, 11 сахьат даллалца болх бу оаха. Коартол, Даьла кьахетамца, дика хиннай укх шера. Вай мехка санна, кхыча моттигашка дIакхухьаргья оаха йохка.

Селий мехка, Ставрополе тхоай кьоастаяь моттигаш я тха из дIачуэцаш», — дийцар тхога цу балха кулгал деча Хьоашаланаькьан Iамархана.

Эггара ЧIоагIагIа гIадвугаш хиннар дар, кхай тIа болх беш баьжачарна юкье дукхагIбараш кагирхой хилар. Ахкан салоIаш йола ха шоашта, цIенна пайда беш дIахьу цар.

Ишколашта юхера наькъаш, дешара шерга кийчду

Султиганаькьан Йоакъап

Вай республикерча ишколашта юхе дадача наькый куц тоаде арабаьлар, цу даькь тIара болхлой. «Дешара шу хьатIаоттача хана, ишколашта юхе дадача наь-

кый хьал эргадаккха хIара шера арабоал цу мугIарера кьахьегамхой», — йоах тхогарча хоамо.

Наькъашка бокъонаш гойташ йолча гIирмашка (хIаракашка), светофора-

га хьожаш, басарашца наькъашка белгалонаш еш, кьахьегаш боахк болхлой.

ГIаш леларашта сехьабувла аьнна кьоастаяь моттигаш, дикагIа гуш хургья хIанз. Из геттара лакха тIахьожам лоаттабе безаш гIулакх да,

цига гIолла сехьадувла дезараш бераш хиларга хьежжа. РФ президента амар денна, Россерча дерригача мехкашка дIахьош ба из болх тахан. Ишкола юхера никъ массайолча оагIорахьара кхерам боацаш хила беза.

Сево кIалдитад кхокхарч?

Наьсарерча Iаман юхе оалхазараш довш латтарах

Гарчакханаькьан Сали

Машенаца лела саг дIа-юа хьежа паргIата хилац, цудухьа моллагIа хIаманна юхегIолла тIехьийккхе дIавода из. Дукхадар цун бIарго ца зувш дус. ГIаш лелачоа дукхагIа гу дикадар а водар а. Нагахьа санна вай юрташкара, шахьарашкара хьакимаш гIаш леларе, уж дуккха цIенагIа, хозагIа хургьяр аьнна хет сона; хIана

аьлча, мIара кIалха йоалла мIад санна, цар ца зувш дукха хIама дус.

Масала, Наьсарерча Фабрични урамагIа Iаман духьала хьалдаьча дIаьхача, доккхача, хозача цIенна хьалхашка гIолла хIара дийнахьа балха ух со. Аьрдехьа Iам ба, аьттехьа керда гIишло я. Цунна хьалхашка гIолла тIехбоалача гIашлой лелача новкьа дайна кхокхарч

дада. Цьхадараш дада сов дукха ха йолаш, ткъамий тIехкаш мара хIама ца юсаш, доккхаденна, доккхаденна дIадаьннад. ШоллагIдараш дукха ха йоацаш дайнад, уж бIарча да.

КхоалагIдараш пен юхе дагIа, чудаха кортош долаш, матардаха, дIалела гIоарал доацаш. Царна юхегIолла тIехбуьл балха дIа а, цигара цIа а уха нах. Нагахьа санна оалхазарашта кхийттар у дале, наха кхераме доли-

те из? Цу хаттара жоп дала со лоархIавергвац. Цу гIулакхага хьажа декхарийла ба дийнагашта дарбаш деш бола лораш. ХIаьта а кIезига-дукха уйла е лов, уж хоза оалхазараш хIана дов яхача деша.

Нагахьа санна цу юхегIолла гуш цискаш даларе, уж диача юхейиса бедаргаш мара хIама хургьяцар цига. Дайна кхокхарч, цьха бедарг Iо ца йожаш, бIарча да. Цьхаволчо ала тарлу,

чIоагIа йIовхал лаьттай вайна, цар лайна хургьяц из. Цох а дукха тешалуц, хIана аьлча 9-10 метр мара гаьна боацаш, бIарчча Iам ба. Цунна юхе кхычахьа санна Имеца хилац, цул совгIа, хьогалла мала хий да. ТIаккха хIана дов уж машара белгало санна лоархIаш дола оалхазараш? Цу Iам чура хий меландаь дой-те уж? Iам болча мара, кхычахьа дадаш мича хул уж иштта уне а дайна а.

Цьхьаькха цьха хIама а да саготдайташ. Дукха нах лелача новкьа дайна а уне долаш а дада оалхазараш дIа ца доаха, цига нув ца хьокха кукале зама я. Газетага каст-каста хьаух шахьар цIенъеш латт, улицаш тоаш латт, зизаш, гаьнаш дIаьогIаш латт, доккхий хIамаш даьд яхаш дола хоамаш. Цу аз ювчача моттиге нув хьокхаргбац, из моттиг цIенъергьяц, аьнна, дув биа ба мотт сона гIалий тIара из болх бе декхарийла бола кьахьегамхой.

Цьхьаькха хила а тарлу, уж болхлой машенашца лелаш бале, цар ца зувш йиса хила а мег из моттиг. ГIаш волавалар дика ма дий, унахIена да а йоах лораша. Цьхьабакъда дайнача кхокхарчашта тIагIолла ког боахаш лелар-м сел унахIена а дий-хьогI? Сона ишта хет-кха из. Шоана фу хет цох?

Наъна меттах дувца вай?

Галглай мотт лебе хъайна, хье галгла вале...

Обойнакъсан Фатима

Хетаргахъа, вѳалла а дегата сатем хулийтаргбац вай наъна метта хъало, тахан санна цун гулакх дѳахо а вай дѳахъой! Дуккхача фусамашкара вахара хъал довзаш, цар меттацара гулакх малагѳа боараме латт зувш, велха догъотташ моттигаш дукха я-кх укх къаман хѳамах дог лазачоа.

Шоашта Дала беннача меттал лакхагѳа, кхыча къаман наъна мотт увтабераш, шо да-кх укх метта моастагѳий! Цѳа моллагѳаш а доацаш, лира моастагѳий! Эхъ-м дар вайна из, доккха эхъ, ер мотт воашта беннача Дѳалах, тѳхъовра укх метта хъал ца талхийта, укхун моттиг лакхейккха гѳерташ, шоай синош клѳлѳувтадеш, сийнача Сибрегѳа харцача ѳаьдало-моастагѳаша кхо саг вѳашагѳкхета ца буташ, итташ шераш суд ѳотѳаехкаш, ираз дайнача лагерашка дѳакхухъийтача хана, цу хѳамо юха ца боахаш, мотт ца байта гѳерташ, бийса гаьнаьлча вѳашагѳбетталуш,

къахъийгача укх къаман миска-ех.

Хъабкъал долча сагѳа уйла е хѳама да из! Тайп-тайпарча фусамашкара хъал довзаш, гаргарча наънахѳа дѳа-хъа ухаш, цѳагѳа библиотека лелаерий тархеш, «тѳанг», аьнна, ѳиза латт эрсий книжкаех. Хъажа этгача, хъона кора ца воагѳаш эрсий ѳоазанхо, таржамхо вусаргвац; Есенингара ѳоволавенна таханарча хана яз деш болчарга кхаччалца...

Эггара керттерча тархен тѳа яр цар моттиг, дуккхача фусамашка. Хѳаьта гѳалглай къаман ѳоазанхой книжкаш дукха гургдац хъона. Хѳана, аьнна, хаттар этгача: «Уж дешаш саг-м вац укх цѳагѳа, деша этгача, мотт кхеталуц. Цѳа хала яз да-кх уж... Хиннарех а фу хилар хац сона-м. Атта ба-кх эрсий мотт лебеш а бешаш а», — оал.

Из оалачул, цѳаккха ца а оалаш, къург баь ѳийна хилар ма товр-кх хъога, аьле хеталу... Къаман яхъ яхача оагѳон хѳама талхар да из! Гѳалглай мехка ваь, кхийна волча сага, гѳалглай меттала книжка деша, цу тѳа

яздаьр кхетаде магац яхилга фуд?! Ай, малагѳа мотт, бера хана денз, хъай цѳагѳа бувцаш, малагѳа меттала даьца, наъна ца ѳистхулаш лийннав хъо саг, ала лов сона...

Укх мехка II класс яккха саг гѳалглай меттах, литературрах ѳолча уроку тѳа вагѳаш хиннавѳий? Хиннавале, мичад цо ѳомадаьр, малагѳа моттиге ѳодижад цун из ях аз-м?

Телевидене гѳалглай меттала передачаш еш ѳолча цѳан кхалсага дийцар... 70 шу совгѳа ха яьнна волча вай мехкарча цѳан хъакима, интервью эца этгача, аз эрсий меттала мара дергдац хъона къамаьл, гѳалглай меттала сона дувца ховргдац хъона, аьлар яхаш... Ай, эрсий меттала яц ер передача, гѳалглай меттала я аьлча а; а, а, эрсий мотт мара шаьра бувцалуц сога, аьнна, духъале ѳир.

Хѳаьта уж мо ѳола моттигаш дуккха а нийслу. Тамаш я аллал хѳама дац из, 70 шерал тѳехваьннача сага ший мотт бувца цатигар, эрсий мотт бувцаш цунна аттагѳа хетар...

Иштгача цѳагѳара арабоал,

кхо дош гѳалглай аьлча, ткъаб итт дош эрсий меттала оалараш!

Цѳан дарбанче хилар укх тайпара хѳама... Маьр-нана ѳоалаеш лора тѳаенаяр нус. ѳоккхача сага де дезараш дѳаяздаь, мишта уж кхоачашде деза несийна хъалходоаккхаш яр лор. Гѳалглай меттала дѳадувцар лора деррига а, тувлаенна а цѳа дош гѳалглай ца оалаш, эрсий меттала юхалувра вож... ѳуххера а, кхы цу хѳаманна са-тоха ца мегача лора: «Ва кхалсаг, гѳалглай мотт хой хъона, гѳалгла еций хъо?!» — аьлар.

Гѳалглай къаман литературре дукха, хъинаре къахъийга дѳавахача литератора ѳийий-ѳоѳ дѳаязйир телевидене, цу сагах передача ѳоаккхаш. Цѳаккха тайпара гѳалглай меттала ѳистхила ца тигача, цун къамаьла клѳлха гѳолла гѳалглай меттала таржам оттадир передача автара. Чѳоагѳа тамаш еш, цѳѳаьнна бар из болх беш баьхкараш!

Мичахъа кхача гѳерташ, мича долхаш латт вай?! Шоайла бераша къамаьл деш хилча, бесаш белгалдеш цар оалаш хъахоз,

желтый я ер, зеленый я, яхаш... «Ай, ѳажагѳа еций из, баьццара еций?» — алац из дѳахозача боккхийбараша. Кхыметтел ингалсий меттацара дешаш тѳехъа хъаийдеш, гѳалглай мотт царца эбеш, бувц цѳаьбараша. Креативно уйла еш хила деза шо, яхаш, хъехар деш латт цаѳ...

Бийца ца валлал бѳаьхий болча хъай меттацара дош корадагѳаций хъона хъай дагардар дѳаала?! Укх дунен тѳа мел долча оалхазарий, хъайбай, баьдий, хъасий, сомий цѳераш а белгалгъаь книжкаш ма дий вай. Чѳоагѳа хоза къахъийга оттадаь книжка да, из болх керте лоацаш, Шаденаькъан Султана яздаьр. Хѳара цѳагѳарча тархен тѳа латта дезаш да, сога хавтгача. Тѳаккха леларгдац гѳалглай бераш; желтый, красный яхаш...

Къаман хѳама дезара, довзара юхыг цѳагѳара ѳоалалу! Беркате мел долча гулакхий бѳы ший цѳен юкье ба... Эггара лакхагѳа долча тархен тѳа даха хъай къаман мотт бувцаш дола книжкаш! Наьхадар дита наха, хъайдар лораде!

Са хъовзадаьча гулакхах

(Зѳамига дувцар)

Кхузанаькъсан Сафийя

— Креативно мыслить деш хила деза шо в первую очередь...

— Таханарча хано дѳадеххача тайпара уйла еш хила яхий ѳа царга?.. Таханарча хано дѳадехаш дола лоархѳамедараш лораде ала ѳа царга.

— Дувцар понимать дергдолаш бувца беза мотт, доккхача къамаьлашца деррига усложнять ца деш...

— Хъайна доагѳаш да-кх тѳаккха хѳанз ѳа дувцар! Деррига халача хъале оттадешаш

хъо моргаш беций?! Къаман мотт бицбалийта, наъна мотт кхетабайта гѳерт-кх хъо кхувш латтарашка... Хъа хъехамга ладувгѳе-м гаьнабаргбац уж!

— Основной дар дувца ѳа, из-м тахан селлара важни дац...

— Боккъал алалахъ, сенах керттердар хеташ бу ѳа царна хъехам?! Къонача тѳехъенца болх беш ма вий хъо...

— Основной дар да, царна шоай культура, истори, ѳадаташ довзар... Из да хъона царца болх беш самый важни дар...

— Аь, из оалачул кулгашца хъай юхъ дѳа а къайла,

корта ѳочубелла, ѳийна хилар товра хъона. Наьна мотт цѳа ца эша хѳама санна юстаракхувса, байбеш; истори, ѳадат, культура ѳовзийта воалл хъо?! ѳайха дувцар хъайна кхеталой хъона?.. Къаман метта сий деш воацача, цунцара лерхѳам боабъаца сага мишта дувц кхувш латгача тѳехъенна къамо лора деш хъаденача гулакхех, оамалех?.. Эггара ха дезар когашга клѳлха делла, малагѳа сийдола гулакхш довзийта гѳерт хъо?..

— Хъо моргаш ба хъона уж, наъна интерес ѳоаераш, поэтому хул до цели дойти де хала...

— Малагѳа оагѳув ба хъо

кхача гѳертар? Хъо тайпара уйла-нигат дола саг мишта вут кхувш латтарашта нийса никъ хъеха?.. Хъо хъе-м ва, нийса никъ хъеха саг эшаш. Шоай мотт оаш лархѳарга, из бовзарга хъежжа хургда шун дѳаходар а, хѳана алац ѳа, хъе дика де воалле?! Къоаношца дагавалал хъо, хѳанз ѳайха сога дувцар царга аьле, хъайга фу оал ховргда хъона тѳаккха...

— Бесплезный къамал хетар сона укхох-м...

— Пайда ца хиларал совгѳа, доккха зе деш да-кх хъо сага мел леладер! Пахашк санна когашга клѳлхабелла, наьна мотт ловзабайтаргбац хъога!

Цѳа ха оттаялар-кх, хъо мо болча, къаман мотт бувш латгача наха гѳод детташ! Хъона-м доагѳар хъона из букъ бизза! Къаман яхъ сомаяккха хъай, бѳаргаш хъаделла, юхахъажа хъе ваьннача къаман исторега, тѳаккха ховргда хъона, кхувш латтарашта истори, ѳадаташ довзийташ бола болх мичахъара хъаболабе беза, эггара хъалха фу теркалде деза... Сакхетам сомаьаккхалахъ са, аьле, из мотт хъайна беннача Дѳаьла хъоставеле, дуѳа дийй, уйла елахъ укх къамаьла... Кхоаненга ма дехкалахъ, кхоана тѳехъа хургда хъона, мухъ тѳах велхал тѳехъа...

Сенах оал гез, фу яхилга да боарза?

Гарчакханаькъсан Сали

Гѳалглай метта юкье дукха дешаш да, вайна ца довзаш, довзе а маѳан харцяхъа деш. Из вай метта бехк бац, уж ца ховча вай бехк ба. Цкъаза газета тѳа кѳа тѳахача ѳоазонна юкье шоаш ца кхеташ моттиг нийсьелча, редакце телефон етта бола-лу цѳаьбола вай къаман нах; гѳалат хѳана даьд оаш, яхаш. Из гѳалат доацилга дѳааьлча, тѳа а тѳац, шоайчун тѳа латташ хул. Масала, цу тайпара моттиг нийсьелар боарза яхача дешаца. Укх

тѳехъарча хана, спорта хетадаьча ѳоазонашка оаха язду эрсий бронза яхача деша когаметта гѳалглай боарза яха дош. Масала, «спортсмена яккхар боарза майдилг» ала ѳийш я.

Из газета оагѳонаш тѳа кѳа тѳахача сага, редакце телефон тѳахяр, цох гѳалат лаьрхѳа. Ше воккха саг вале, цун декхар дар гѳалглай тайп-тайпарча аьшкий цѳераш ѳовза. Наьна мотт дика ховш воккха саг хиннавац из. Хетаргахъа, из тувлваь хила мег Куркъа-

наькъан Аламбика оттадаьча «Гѳалглай-эрсий дошлорго», хѳана аьлча цу тѳа яздаьд «гез — бронза», аьнна. Укхаза дошлорг оттадаь Солсбика Аламбик гѳалатваьнна. Вай меттала гез яхилга эрсий меттала латунь да. Бѳарахой Нинас, Коазой Нурдина оттадаьча «Эрсий-гѳалглай термений дошлорга тѳа» аьннад «геза фата — латунный барабан». Из нийса а да. Тѳаккха бронза мишта ала деза гѳалглай меттала? Цу хъакъехъа бакъдар ха безам бале, вай хъажа деза Таренаькъан Лиляс оттадаьча дешай маѳан довзийта-

ча «Эрсий-гѳалглай дошлорга», цо белгалдоаккх, «бронза — боарза» аьле. Иштта да цу хъакъехъара бакъдар.

Магасерча телевидене касткаста хаза ѳийш я «геза майдилгаш» оалаш. Хетаргахъа, цар масал ийцад из дош харцяхъа яздаьча дошлоргашкара. Хѳанзчул тѳехъагѳа шоай гѳалат цар а тоадергда аьнна, хет сона.

Кхы а дукха я бе-бѳа аьшкий цѳераш. Царех лаьца къамаьл доладаь долаш, массехк масал доладергда вай: сталь — болат, чон — чугун, клѳла — цинк, аьшк — железо, дотув

— серебро, дошув — золото, цѳаста — медь. Дожарашца легача хана е кхыча дешашца бувзам болча хана, эргаяла тарлу цу дешай кѳепаш, къаьстта овлан оазаш. Масала, эргадалара тѳера да дошув, дотув яха дешаш: дошув — дошо пхъегѳа, дотув — дото гѳоз.

Редакце телефон тохар а шоашта гѳалат да аьнна хета дош дувцар а дика да газет дешача наьна, хѳана аьлча цунца а наьна меттаца а бала болга да из. Иштта, массане хъаорцагѳаьнна, тоабе беза вай къаман мотт.

Ценача ишколашка воча оамалашцара къаста беза

Хіама, хьурмат деш, лорадарах

Іарчакханакъан Сали

Кезига ха йисай дешара керда шу дїадолада. Дукка бераш, шоай хьалха хинна къаьна, тиша ишколаш йита, Іоховшаргда сийр-дача, паргїатгача, кердача ишколашка. Бакьда хїанззе а цар де дезаш цхьа хїама да, шоай хьалха хиннача воча оамалашцара къаста деза харцахьа лелаш хинна бераш. Миллионаш ахча а доадаь, мохк хала боаллашехь, шоашта иштта хоза фу-самаш кийчъя Іооттайича; цар кхом беш, хоза лелаш, даьр лорадеш, доа ца деш хила беза дешархой. Цудухьа дикагїйола оамалаш хьагойта еза цар, шоаш кердача ишкола коа бале а, клас-се бале а, лабораторе бале а. Ер къамаьл аз хозахета дола-даьдац.

25 шера ишколе болх беш, дукка хила ца деза хїамаш бїаргадїанад сона берий вахаре. Аргї-аргїагїа дувцаргда вай царех. Гургал хьатеха боаллаше а, уйча салаїа арадола бераш цкьаза геттара корзагїдоал, йоккхий тоабаш гонахьа дїа а айтте, боргїилгаш летаеш санна, вїашагїлетаду бераш. Дукхагїйолча хана царех цаї «амбал» ва ала мергаргдолаш хул, цунна духьаллаттар дегїа а хана а дукка а ийшнагїа хул. Хїаьта а цу «къавенначо» шийна баь бохам бита ца ловш, велхе а юхалет из. Цу хана классера шторах, уйчара кизгаш дохадеш нийслу; моттигаш хиннай истолаш кагдеш, плитусаш хьайоахаш, пенаш блехдеш, зизай кхабилгаш Іолегаеш, иштта кхы дїахо. Ши-кхо шу мара хилац керда ишкол хьаяь, бераш цу чу дїачудаха, бакь-да цхьайолча классашка хьо дїачуваьлча, бокьонца жа е доахан цу чу лаьтгад мотгалургда: блехдаь пенаш, йо-ацаш плитусаш, дохадеш наїарий чїегаш, вїашагїдаьха, класс кхоачалучча хьалди-хьа латта гїандаш, хийрадаьнна ламинат. Араухача моттигий наїарех чїегаш даьккача, йоккха кьоргаш йоакхаш хул. Моалой цїоз тїалаташ хилча а дергдарий-хьогї кхы доккхагїа хїама!? Хїанад вай бераш сел сатем, сабар доацаш, шоашта лаьрхїа хьаяь хозне, хьурмат деш, лораеш хїана лелаяц? Цу хаттара малагїа жоп

лургда ца ховш вус со цхьайолча хана. Хїаьта а цунна дала жоп лаха деза. Эггара хьалха белгалдаккха деза, уж харцахьа лелаш, хїамаш йохаш дола бераш боагїгача тайпара хьехам луш, дикагїдола масалаш бїаргагойташ цагїа хьалкхедаь цахилар. Царех цхьадараш молаш-озаш волча даь хул, вожаш да-нана до-ацаш, боагїгача тайпара тїахьожам боацаш хьалкхийна хул, кхоалагїдараш шоашта чу эгїор доаллаш хул. Клас-се цу тайпара ши-кхо бер хуле, цар шоай «басар» хьаду гонахьа мел долча хїаманна. Сона дагадоагїа бераша доккхий кизгаш, классера истолаш кагдаь хинна. Уж, цу сахьате хьабийха, цар даьшка хьатоадайттар. Ши блеь е пхи блеь тума шоай цїенна зе даьча бера баркал аргдац аьнна хет сона е дас а е нанас а. Цудухьа наггахьа мара нийслуц цу тайпарча бера шозлагїа из хїама деш, хїана аьлча хов цунна из бахьан долаш шийна доагїлаш дола таїазар дергдолга.

Цу гїулакха дукхагїа тїахьожам лоаттабе беза аьнна хет сона, уроках луш болча хьехархоша а, салаїа бераш арадаьнна хана класса кулгалхоша а. Ше доал деча клас-се фуд хьажа, бераш харцахьа лелий хьажа декхарийла ва классан кулгал деш вола саг, перемена йолча хана. Бїаргаго дийзад истолашта тїагїолла кїаьнкаш удаш; книжкаш тїа, тетрадаш тїа когаш тїабетташ. Класе гїолла-м уж кїаьнкаш а йїиғаш а цхьатарра удар дукхагїйолча хана. Цкьаза из адар, ишколанна во чакхдаьнна ца Іеш, царна шоашта балане доалаш хул. Иштта удаш лелаш Іовежа, корта дїакхийттгача кїаьнка дикка ха яккха йїйзар цагїа вагїаш, лорашка ухаш, дарба деш. Шийна а, хьехархошо а, даьна-нанна а бала бир цо.

Кхоалагїча гїата тїа йолча классай корех арабийше бадаш хул кїаьнкаш а йїиғаш а. Цу тїера саг Іочувоже, цох-м цицха хург ма дий. Ишколе даьча хїаманна бехке хьехархо, директор хургба. Цудухьа дерригача кораш тїара конаш хьадаьхадар классашка, хьехархочун юххера цхьа кор мара ца дуташ. Хїаьта а цига чуїотта хїама лехе, уж хьаделлаш оамал яр дешархой. Цхьадараш, дохадеш, лертгїа дїатїадолхаш а дацар. Клас-

са доал деш волча хьехархо-чоа луш дола ахча дикка ай-даьд, 5000 сом тїа а тохаш. Из ахча хозахета тїатехадац. Цунга хьежжа хувцабала беза класса доал деча сага болх. Бераш харцахьа леларгдоа-цаш, переменах царца хила веза, цхьаннахьа Іохайна чай молаш ца вагїаш, экскурсе бугача хана, машена чу багїаш лорабе беза, дежурство отгае еза класе а уйча а, харцахьа лелараш ишкола линейке арабаха беза, массарна хьалхашка царна эхь деш, даьшца-ноа-ношца болх бе беза.

Цкьа харцахьа лийнача кїаьнка нана Іо а йїйха, цо леладеш дола хїама дїадийцар аз.

—Цїагїа иштта вий ер? — аьнна хьаьттар.

—Ай, даьра, тамашийна хїама-м да из, — аьлар нанас. —Цїагїа-м багабеллача пїелгах а царг тохаргїоацаш ва ер.

Иштта хул-кх уж. Цїагїа «малайкаш» да, ишколе хьакхьача шайтїа чудосс. Цу тайпара харцахьа лелача цхьан кїаьнкага, кхайка хьагїа а вийха:

—Маьждиге ухий хьо? — аьлар аз.

—Ух, хїана ахац со, — геттара раьза воацаш жоп делар сона.

—Цига лелий хьо иштта харцахьа? — дар са шоллагїа хаттар.

—Лелац, мишта леларгва со, — велар даьлар кїаьнка юхь тїа.

—Укхаза хїана лел хьо, цига хїана лелац хьо?..

—Из маьждиг ма дий, ер ишкол я, — хезар сона.

Вешта аьлча, маьждига сий де Іомаваьв из, бакьда шийна хьакьбал луча, ваха Іомавеча, сийрдача новкьа воаккхача хьехархойи ишколани сий де Іомаваьвац. Из во да. Кераста дешари бусалба дешари, яхаш, уж хїамаш къестадеш хул цхьабола нах. Хала хете а, тахан а болаш ба уж вайна юкье. Кераста дешар да яхаш цар дувцар а нийса маїан цох хьадоалаш дац. Кераста дешар дешаш вола саг духовни семинаре вагїаш хул, киназа чу мозгїар хургволаш. Ишколе, колледже, техникуме, институте, университетте Іомадер дунен дешар да. Цхьаболча боккхача наха, дас-нанас харцахьа кхетам лу шоай берашта. Зїамага болаш

царна бенна из кхетам дегашкара дїа ца боалаш, бахаш хул уж шоаш байна дїабаллалца.

Со дукхагїа даь-даьца кхийнав, да воацаш. Цо хийла оолаш хозар сона, Ленин Владимир Ильич хьоахавича:

—Дунен шейх хиннав из!..

Хїана оалар цо иштта? Іилма дийша, кїоарга хьаькьал долаш, хургдар хьалххе ховш, уйла е, нийсадар белгалде, из чакхдаккха ховш хиларах оалар цо къахьегамхой баьччах цу тайпара дешаш. Вешта аьлча, шейх ва дукка хїама ховш вола саг. Из дешарга гїолла мара хила йиш йолаш хїама дац. Моллагїа дешар а сага кхетам бїаьхийгїа, кїоаргагїа хулийташ да. Цудухьа ишколан сий де Іомаде деза бераш, шоаш маьждига деча тайпара.

Ишкол чура санна лорае еза арахьара а. Басараш тїадетташ цун пенаш тїа яз ца деш, цун картагїара штукатурка е кирпишкаш хьа ца йоахаш, коа салаїа, Іоховша оттадаьча гїандий пїендаш каг ца деш. Іаьдало хьехархош-ка, дешархошка хьаенна цар доолахье я из. Шоай ковна а цїенна а деча тайпара доал де деза цунна.

Шоай бераш дешаш долча ишколан иштта сий деш хила беза лоалаха баха нах а, Іаьдала лаьтта ма дий ер, яхаш, из чулаца ца гїертгаш, цун коа хиш, кхалаж Іочуухаргьяр ца деш.

Кердача ишколашка хургья актови залаш, спортзалаш, столовеш, спортивни майдаш. Цигара сердал тела лампаш йохаяр, залашка оттадаьча хозача гїандашта мукх хьекхар, гїандаш тїа-истолаш тїа йоа-зош дар, сога хьаьтгача, доккха зулам да. Нагахьа санна къаьнарча ишколе цхьа лампилг йоагаеш баьгїабале, кердача классашка дийнахьа йоагае-ча лампай бїарчча мугї хул, цкьаза цаї хинна а Іац. Хїаьта царна зулам дича, уж чухьув-заю лампилг мо дарегїа яц. Меттаотгае езаш хуле, дикка ше хургда харцахьа лелача дешархочун цагїарбарашта. Из ала йиш я гардероба, клас-серча мебела, библїотеканна, столовена чуйоагїа хїамаех, компьюттерни, крожочаш еча, дїаьхдаьча денна лаьрхїаца классех.

Іаьдало иштта, шийна дукка зе деш, арадоах ишко-ле Іомадеш дола книжкаш.

Царех цхьадараш мах боа-цаш а дїател царна. Бакь-да цхьан-шин шера леладича, уж доваргдоацача доал, малашб ховргдоацаш, къоо-ламаш тїахьийкхе хул йоа-занхой сурташ, хьаяьхе хул юкь-юкьера оагїонаш. Книжка хьадийллага эггара хьал-ха яздаь латт из мишта леладеш деза, лораде деза, хїана аьлча книжкаш дїе-пхе шера лаьрхїа арахец. Цунга хьеж-жа, пхезза тайп-тайпарча дешархошка, тайп-тайпарча шешарашка леладеш дезаш да уж. Амма цхьан-шин шера леладича, царех цхьадараш кхы пайдана доацаш хул. Шоашта тїехьа кхы а дешархой боагїилга, царна а уж эшарг-долга уйла яц из гїурт хьабеча кїаьнкаша а йїиғаша а.

Керда ишкол берашка дикагїа дешийтар духьа, дешара хьалаш кердача дикал-га дигар духьа хьаеш я. Нагахьа санна цагїарча дас е нанас 7-8 вагїаца дешархочун-га машена дїоагїаш дїалойя, цунца из ишколе гїоргволаш, дешаргда аьнна хетий шоана цо? Сога хьаьтгача-м дешарг-дац. Кхы вїалла дече а, праваш хьаьца ха мича яьннай цун, мишта вохийт из ишко-ле иномарка тїа хайте? Хилац аьнна хетий шоана цу тайпа-ра моттигаш? Дукка ца хуле а, хила-м хул.

Берашка ишколе телефо-наш ма лелайта аьнна соцам баьболлаше а, киса йоакхаш сона гїанахьа а ца яйна теле-фонаш хул.

Эггара чїоагїагїа дешар-хошта эшаш дола хїама да аьнна хет сона, эхь хеташ хилар. Из дукхагїа йолча хана цагїа Іомаду. Нагахьа санна бер иштта кхедаь хуле, цунна эхь хетаргда во хїама де: иш-колан нїл, истол, кор дохадеш; книжкаш тїарча йоазанхой сибаташ ийрчадаха; во дешаш хиларца шиаш яха; геттара боккха мах бола телефон киса елла ишколе аха; класса кора кїал машен Іо а оттаяь, уро-ках тїа вагїа. Саг эхь хеташ, бехк хеташ хуле, цох латт цун иман хилар. Иман долча сага гїулакхаш эздий, гонахьарча наха а шийна а зуламе доа-цаш хул.

Керда ишколаш доккха совгїагаш да хьехархошта, бе-рашта, цар даьшта-ноаношта, берригача вай мехка. Цудухьа лораеш, хьурмат деш лелаш вай сийрда а хоза а ишколаш.

Минимущество Ингушетии информирует о возможности предоставления на праве аренды земельного участка площадью 4000 кв.м., (Республика Ингушетия, Назрановский муниципальный район, с.п. Экажево), для ведения личного подсобного хозяйства (приусадебный земельный участок).

Граждане, заинтересованные в предоставлении указанного земельного участка, имеют право в те-че-

ние тридцати дней со дня опубликования извещения, подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка. Ознакомиться со схемой расположения земельных участков, указанных в данном извещении, возможно в будние дни с 10:00 до 13:00 по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, пр-кт Базоркина, 70, этаж 2. Заявления принимаются по адре-

су: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, пр-кт Базоркина, 70, этаж 2, тел: 8(8734) 77-11-30. Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 09:00, 25.08.2023 г., дата окончания приема заявлений – 18:00, 26.09.2023 г.

Хьаьшашта езалургий Даьттаге?

Эггара хьалхара кагирхой-туристий кхетаче длайихьар къаьнача юрта

Газданаькъан Ахмад

«Кхерамзлен ишкол — вахара ишкол» яха эггара хьалхара республикерча кагирхой туркхетаче длайихьар къаьнарча юрта Даьттаге. Цу гулакха хьалхалаьттараш бар Маггалбикера берий-кагирхой туризмах, мохк Юмабарах йола моттигаш, ерригача Россе берий-кагирхой юкьарлен «Кхерамзлен ишкол» яхача болама моттигера оагIув, цун кулгалхо Дзейтанаькъан Беслан.

Из гуллам кийчбеш, дакъа лаьцар дешареи Илмани Гулакхах йолча министерствон болхлоша, вайцигарча туризмах йолча комитето. «Цьхан денна лаьрхIаца цу вIашагIкхетара программанна юкье дар, кагирхошта накьадардола хIамаш. Масала, цхьа моллагIа хатар ийккхача, цхьаь ара бисача, мишта хьовза беза Юмабир уж цига. Кагирхоша хьаьхьекхар, шоаш хил дехьа мишта буьл, моллагIа дагадоаца хатар ийккхача фу де деза, ара цхьаь бисача малагIаца тайпара хьовза беза. Иштта цар гойтар шодамаш дара говзал, муша гIонца хил дехьабалар, чьатараш увт-

тадар, ара кхача мишта кийчбе беза», — дийцар тхога Дзейтанаькъан Беслана.

Гуйран ялх доалаш, хьаьхьар туристий кхетаче йолча боагIараш, шоашта йиллача моттиге. Цу сахьате масане лостам бир цар, шоаш болх дIахьоргболча доазон тIа. Хьаьший хьаьхьача, деррига кийча латтар цига. Гулбенаарашка моаршал хоатташ, йистхилар туризмах йолча комитета кулгал деш вола Чуранаькъан Руслан. Юртгарча администраце болхлошта баркал аьлар цо, цу моттиге туркхетаче дIаьхьа новкъостал дарах.

Даьттаге венача моллагIаца сага зуврда, цигара моттигаш мел хоза, туристий дегашта езалуш хургья. Цена лоаман фо, хьийдда доагIа Фортанга, массе оагIорахьара хьаьгуш дола хьун беркат цу юртацара безам чубосабеш да. 1801-ча шергара хьадоагIаш да цу юрта истори, хIаьта тахан кердача вахар тIа югаш латт Даьттаге, хоза хувцамаш деш. Тесса йита иллача юрта дукха кердадараш да. Керда никь биллаб, 220 шера эггара хьалха культуран цIа хьаделларгда кастта. 90-ча шерашка цигара дIаиха нах, хIанз юха

цIауаш латт шоаш баь, кхийнача Даьттаге. Чуранаькъан Руслана доккха баркал аьлар Маггалбикерча берий-кагирхой туризмах йолча моттига. Цар къаьхьегарах гулбелар тахан Даьттаге республикерча къона туристаш. Дешареи Илмани Гулакхах йолча министерствон болхло волча ПхьаргIилганаькъан Мухьамад къамаьл дир цига. Лакха мах оттабеш дийцар цо кердача проектах; белгалдир, дикка къаьхийгача цу моттиге туризм йоаржае йиш я, аьнна. Боккха аьттув болаш я из юрт нокхарий леладарашта, хьунагIара комараш, кхьодола даараш гулде ухарашта.

2019-ча шера денз дувцаш дар; туркхетаче Даьттаге длайихьача дика хургда, яхаш. Дикка ха йийзар из проект дийнъе. Цхьацца кхоачамбоацараш бахьан долаш, гаьнадалар из Гулакх. Тхьарча шерашка мара билланзар цига лерттIа никь, газ, ток, хий. Даьттаге хьайийлла туристий лагерь, мах баь варгвоацаш, хургья. Цигарча хозача Iаламо моллагIаца сага дега тоам бергба. Цкъа веначун йицIургьйоацаш, моттигаш я уж. Ши бIашу совгIа ха йола цу юрта истори дIаьхий да. Цига музей

хьаеллар беркате хургда, яхаш, дувцаш латта дукха ха я вай мехка. Цу юрта баьхача наха шоаш лелаяь тайп-тайпара хIамаш кхухь музей.

«Кердача вахар тIа йоагIаш латтача Даьттаген беркате хургба вай тахан хьаьбийлла туристически никь», — йоах Дзейтанаькъан Беслана. Тахан укхаз дукха дийцар укх юрта беркате, пайдане хургьолча къаман проектх. Этнографех бола оагIув укхаз хьаьбийл-лача, вай даьша деш хинна балхаш, цар леладаь говза Гулакхаш, топпарах хIамаш мишта хьаеш хиннай, къаман гIирс, аьшкацара болх, даараш довзаргдар кхувш боагIарашта. Дика хургдецарий цига фольклорах йола фестиваль длайихьача? Ма дарра аьлча, дагалаттараш, хьаде йиш яраш дукха да... Къаьхьегаш хиларо дIатIавугарва аьнна хет сона, цу дерригача лерхIамашта. Массавар цхьа барт болаш, къаман культуран гулакха, даьм сийдола Iадаташ, истори лорадара тIехьа къаьхьегатте, кхоачашхургда шедар, Даьла къахетамца. Тахан хала хеташ йола проектах а, кхона дийнъенна латташ хургья вайна. Тахан вай кара да, ДаьттагIах туристий моттигяр.

ДаьттагIера хин насос хийцар

Козой Мадина

ДаьттагIера хин насос еха, хатар хилар. Баькъда сиха оарцагIбаьннача цу даькъ тIарча болхлоша меттаоттайир из.

«Насос еха, хий доацаш бисар ДаьттагIера бахархой. Чехка арабаьннача юртгарча администраце викалаша, цу Гулакхах болча болхлоша, бахархоша юстардаькхар из хатар. Еха насос хийцар, хий хьадоладелар», — йоах тхогарча хоамо.

Миталашта новкъа яц йIовхал

Султиганаькъан Йоакьап

ЙIовхалах кхорзаденна латтача деношка, малагIаца хьайбаша, оалхазараша тамаш яйт шуга аьнна хьаьттача, 55% бахархой цецбувл миталий (улиткай) вахарах. БIайхача маьлхо цIи санна йIохаяьча аьшка турбаех дIалийта йоакь уж.

Тамашийна да, меттахьа ца йоалаш, массехк дийнахьа царна иштта яхка магар. Картех, йоархIех Iоохкаеле ядаш хул уж, массехк вIашкалете.

30% бахархоша дийцар, дIатIалетача моттиге цхьа ший тайпара, антифризах тарра тIоадал хьай-оал царех; из бахьан долаш йIайха моттиг хоалуш хилац царна, аьнна. 10% наха белгалдечох, массахана цхьан тайпара йIовхал дегIаца лоттаеш йолча миталашта, хьаьрчча дIатхьайсача, йIовхал новкъа яц.

ДIабихьача тохкамо хьаьхьекхар, вай бахархой Iалама вахар довза ловш болга.

600 тонн модз даьккхар соахка вай мехка

Султиганаькъан Йоакьап

2022-ча шера, хьинаре къаьхьегаш, шоай болх дIабахьарах, 600 тонн совгIа модз гулдир вай мехкарча нокхарий леладараша. «Эггара дукхагIа из дошо бес бола, мерза, дарбане дола беркат гулдир ЖIайрахьа кхале.

Иштта дикка хьалхаяьнна-рех я Маггалбик кхале», — йоах тхогарча хоамо. Гетгара гIадвугаш да, нокхарий леладе безам бола нах вай мехка хIара шера дукхагIа хулаш латтилга. 2023-ча шера вай республике 38 эзар никх ба.

Дийца варгвоацаш доккха беркат да из вай республикер-

ча Iалама, бахархошта. Модз доацаш дола вахар мерза ца-

хетараш дукха ба вай мехка, цунга хьежжа, бахархоша

дуаш мел дола модз вай республике хьадоаккхаш да.

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общественная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зякикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Росохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в
компьютерном центре редакции
газеты «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
23 августа 2023 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

«Бокс — са вахар» яха къовсам дIабихьар вай мехка

Гаьгенаькъан Марина

«Бокс — са вахар» яха яхь дIайихьар вай республике. Къамашта юкьерча бокса денна хетадаь дар из вIашагIкхетар. «Вай республикери бокса федераци яр из гIулакх вIашагIделлар.

Котбаьннарашта грамоташ, совгIаташ дийкъар. Укх бетта 3-ча денгара 22-ча денга кхаччалца дIайихьача яхье, Россее тайп-тайпарча моттигашкара 38 саг вар.

Котваьннача Пхьилекъонгий Рахьима боксериий кий елар, Долакханаькъан Ислама кхачар боксера кулгахйоахкоргаш, Бохтаранаькъан Илеза барзкъаш делар, Поандалой Ислама бинташ кхачар», — дийцар тхога республикерча бокса федерацие.

УнахцIенача вахарга хIама кхоачаргдац

Гаьгенаькъан Марина

Тайп-тайпара ха яьннача берашта юкьера, спорта яхьаш дIайихьар Магасе. «Шахьарерча хьужарено оагIув хьаллоацаш, дIадихьар из беркате гIулакх. Хьалхавоаларгах удаш, уй тIара кулгашца ийлуш, турника тIа ийлуш, муш дIа-хьа увзабеш, шоай низ хьаьхьокхаш дар бераш. 20 совгIа котбаьнна доакъашхой белгалбир цу яхьашка. Уй тIара кулгашца ийлуш хиннарашта юкье хьалхара моттиг елар Хамхой Сайфулайна, шоллагIа — Хамхой Иаддал-МутIалиба, кхоалагIа — Оздой Иаддал-Малика.

2007-ча, 2012-ча шерашка баьчарна юкье хьалхара моттиг Актоланаькъан Мухьмада кхачар, шоллагIа — Боканаькъан Сулеймана, кхоалагIа — Бохтаранаькъан Мухьмада.

Юхувшаш хиннача ловзаркарча берашта юкье котбаьлар Заьзганаькъан Мухьмад-Иаьла, МутIаланаькъан Хьабиб, Йовлой Иаддал-Рахьман. Хьалхара моттиг елар Меданаькъан БайIаьланна, шоллагIа — Джаленаькъан Адама, кхоалагIа — Мержой Муслима, ийьлагIа — Сакххаланаькъан Ислама.

2007-ча, 2012-ча шерашка баьчарна юкье цу ловзарашка Кхузанаькъан Мухьмада хьал-

хара моттиг елар, шоллагIа хилар Мусенаькъан Бухари, кхоалагIа — Мусенаькъан Салид.

Турника тIа ийлучарех котбаьлар Iарчакханаькъан Iадрахьим, Мержой Халид, Албохчанаькъан Илез, Исмейланаькъан Иаддал-Рахьим, Актоланаькъан Хьамзат, Мержой Инал.

Хьалхавоаларгах байддичарна юкье котбаьлар Мураданаькъан Иаддал-Малик,

ГIарбакханаькъан ИбрахIим, Мержой Билал, Маденаькъан Анзор, Бачаланаькъан Мухьмад, Угарчанаькъан Батрудин.

Котбаьннарашта елар грамоташ, совгIаташ. «Дукха низ Юбуллаш, коталонга кхача гийртар кагирхой. ДегIаца низ хилар, денал хилар цIоагIа лоархIаме да кхувш латтарашта», — аьлар ЦКСИТ кулгалхочун гIонча волча Янданаькъан Апте.

Ишколе даха бер кийчдеш бола болам дIабихьар Шолжа-Шахьаре

БIарахой Муслим

«Ишколе даха кийчде бер» яхача болама юкье дакъа лоацаш хилар укх бетта 23-ча дийнахьа Шолжа-Шахьарерча администратце болхлой.

«Таро хала йолча дезалашкарча берашта дийкъар ишколе эшаш болча гIирсах дйзза дола тIормигаш, иштта тIаювха маьчеш а», — йоах тхогарча хоамо.

Цу тайпара дIаьхоча беркатеча боламах боккха пайда боал, вIаший гIо деш, хьожаш хилара тIаьхех цо бахархой.

Иадсаькх деттараш белгалбаьлар яхьашка

Коазой Мадина

Кисловодске дIайихьача йоккхача яхье, белгалбаьлар вай мехкара Иадсаькх деттараш. Цига гулбенабар Россее тайп-тайпарча моттигашкара спортсменаш. Царна юкье бар цIихеза нах, Россее чемпионаш. «Къовсама «Олимпик» оалача классах кхоккхе моттиг вай кагирхоша яьккхар.

Хьалхарча лагIа тIа ваьлар Щечой Мухьмад, шоллагIа моттиг елар ПхьугIой Жабраила, кхоалагIа моттиге Султиганаькъан Мухьмад-Башир хилар.

«Исторически Иадсаькх» яхача класе дотуви боарзеи даьккхар вай спортсменаша ГIазгиренаькъан Сулеймас, Пуражанаькъан Иаддал-Салама.

Командай яхьашка шоллагIа моттиг яьккхар вай мехкахоша. Ма дарра аьлча, дикача оагIорахьа шоаш дIаьхьехар вай спортсменаша.

